

a "őretoi" helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

"

Mint egy öregedő feleség,
kenyeret dagasztok,
és
nem vágyom sehova.

"

2021. június • IV. évfolyam, 7. (37.) szám

• megjelenik négyhetente

4

Márkó Eszter a kapitányról és a matróról

6, 8, 9

Nyolcvan felett is van irodalom: Czegő Zoltán, Eszteró István, Szurkos András

14

Telt házas Unscene

A Brassói Lapok, Háromszék, Krónika, Nyugati Jelen, Székely Hírmondó és Székelyhon melléklete

örökvers

József Attila

Nyár

Aranyos lapály, gólyahír,
áramló könnyűségű rét.
Ezüst derűvel ráz a nyír
egy szellőcskét és leng az ég.

Jön a darázs, jön, megszagol,
dörmög s a vadrózsára száll.
A mérges rózsza meghajol –
vörös, de karsú még a nyár.

Ám egyre több lágy buggyanás.
Vérbő eper a homokon,
bóbiskol, zizzen a kalász.
Vihar gubbaszt a lombokon.

Ily gyorsan betelik nyaram.
Ördögsekéren hord a szél –
csattan a menny és megvillan
kék, tünde fényel fönn a tél.

1929 nyara / 1934

látószög

Varga Melinda

A NYUGALOM KARIZMÁJA

A járvány alatt olyan lettem, mint a peripatetikus filozófusok, séta közben gondolkodom, kocogás közben írok verset, a mozgás olyan rituálévá vált, mint a reggeli kávé. Rákaptam erre az életformára, noha igaz, előtte is mozogtam, de akkor nem a természetben, hanem áporodott levegőjű tornatermekben. A pandémiás időszaknak, úgy tűnik, vége, megszabadulunk lassan ettől a csúnya kórtól. Számomra hozott némi jót is a sok ürm mellett. Volt időm rendet rakni a gondolataim között, felállítani egy prioritási sorrendet, és megtanulni nemet mondani különféle munkákra, baráti szíveségnek tűnő, de megterhelő feladatokra, látszattársalgásra.

A karanténidő megszerettette velem a csendet. Megvallom őszintén, kissé fanatikussá vál-

tam, a téli mínuszokban és az esőben is kimegyek, a napi hat km-t lesétálok, jó időben kocogok, és közben pörögnek a gondolatok. Szeretem, amikor a dolgok körbeérnek, a keretet, az állandóságot, amikor megvan a helye mindennek, ilyenkor figyelni kell a testre, az elmére, a pszichére, könnyen megtaláljuk az összhangot, a belső és külső harmóniát, megérint a nyugalom. Ennek hiányában idegbeteg, frusztrált, rohanásra ítélt, emberhez nem hasonlító lényekké válunk.

Séta közben figyelem, ahogy visszatükröződöm a tájban, a fák lombja például a tüdő erezetéhez hasonlít, a pipacs virága a termékenység, a vér a szív, az anyaméh.

Az ég kékje a bennünk lakó víz. Az ember testének hetven százaléka víz, ösztönösen von-

Lapszámunkat Becsey Zsuzsa képzőművész alkotásaival illusztráljuk

zódunk a tengerhez, a tavakhoz, a hegyi patakokhoz, egy kád forró vízhez este.

Természetes élőhelyünk nem a város, a lakónegyed, az autó szükségmegoldás: a természetben érezzük otthon magunkat, amikor bele tudunk simulni a tájba, észrevétlenül, akár a mi-

mikrizó ózek, a rozdsaszórú róka, amikor hasal az avarban.

A nyárelőket szeretem a legjobban, este kilenc körül esteledik, az érzésem, hogy végtelen hosszú a nappal, és így mindenre marad elegendő időm. Eksztatikus az alkonyat. Élénk, színes a rét, a legkülönfélébb il-

latok, formák és hangok elbájolnak. A fürjek és tücskök lenyűgöző muzsikások, az ég eső után liláskék, szivárvánnyal tarkított festménykollázs rajta.

Az arcomra ráhull a harmat, behunyom a szemem, és hagyom, hogy átjárjon a határtalan nyugalom.

AKKORIBANC

(Önparód')

Az éhségben, nyomorban megroskadt munkásember, Varga József kőműves keresett ma menedéket szenvedései elől a halálban. A külvárosi kávéház mellékes helyiségében fölakasztotta magát, és meghalt. Zsebében a következő levelet találták: „*Senkim és semmim nincs, még reményem se, hogy valaha képes leszek becsületesen megélni. Lopni pedig nem tanultam, nem is akarok megtanulni, inkább meghalok. Nem haragszom senkire. Isten veled, világ!*”

Magyarázom Suppendaré Józsikának, hogy ez mekkora valóság volt akkor, és mennyire nem guszta máma. Nézegetjük a Potsa József udvari bibliothekájából szerte szórt papírokat, bezzeg nekünk nem jut vajegy prizmás gyertyatartó, sőt mi több, hello. A csontfaragványos vadászpuskát is a lökött bajuszú Berszány Jóska lábába süttötte el az a cinóber lelkű Girnyó Mircsa.

Ki nem vették, mitmég hogy óperálnák: abból fiallik a haláláig fungáló bajpénz. (Vaj' pénz, ki tudgya, az öreg pap hásze', hogy hogy hogy írják...)

Nekünk bezzeg s buzog csak két virnyoncos láda perpekt hegyes végű töltény rakomány jutott, oda dugtuk a Vetetlábú Kálámon Pircsi pincéjébe, az ászkok alá.

Hogy akkoribanc nem loptak, mert becsületből sem, a népek. Akkoribanc volt tisztesség.

Akkoribanc a vén Serer is hallgatott, pedig ő egy reudfuzsiát. De a kelnerájon bévül mindenki táccs mö.

Supp, a húgyos hasú jedzőnek valakik mégis bésúgták, biztosan Hájlánoj Szilvia.

De az félig orb és félig vakker.

Akkoribanc mé' visznek el engemet, Berszány Józsi, Girnyó Mircsa?!

Magyaráznám Suppendaré Józsinak, hogy szabadulás után külön lőni a ribancot és külön a babancot.

S ha a ribanc eszi a cukrot, akkor kettő is megdótheti.
Gyermektartást nem fizetünk.
A bitang nem tőlünk való.
Mindenből csak semmiskedünk.

Jó, na. Előbb szabaduljunk.
Nem érti.
Itt döngöljek meg.
Én se.

vers

Pethő Lorand

a gyerek vagyok...

a gyerek vagyok ki szegeket ütött tenyerébe
a gyerek ki reszketve nyitogatta a *fram* hűtőszekrény ajtaját

a gyerek ki éveken keresztül álmosan énekelte *deșteaptă-te române*

a gyerek ki harminc év után is felbőfögi a rántott párizsot

a gyerek ki *bozgornak* született
ki most *schieß Ausländer*

a gyerek ki minden pofon után visszászívta taknyát

a gyerek vagyok kinek a hideg betonfalak mögött mellén rozsdázik a kulcs

ki az iskola büdös latrinái között eljátszotta gyermekkorát

a gyerek ki álmában dúdolja
sweet dreams are made of this
who am I to disagree

kit hallgatásra neveltek
de nem hallgat

a gyerek ki az ártatlanság pihéi között férfinek hitte magát majd lemosta a vért

a gyerek vagyok ki sárban tapicskolva tért haza
ki a halvány neonfény alatt Jeszenyint olvas

ki visszatartja lélegzetét
ki kézfejbe barna foltjait nézi

a gyerek kinek csontjába evődött az ölelés

ki váróteremben ébred
ki tükrödből néz &
kezében szorítja pengéd

Bádogmadarak

1.

a tömegben széttépett arcomat keresem
a didergő villamosok ablakán lehajtott fejem

kezemben késsel ébredek
kezemben véres a kés

hallom mint ágyam alatt
liheg és
padlómra cseppenti nyálát az isten

nagyanyám tizenegy éven keresztül nézte a plafont
tizenegy éven keresztül nézte a plafonon
a madarak vonulását
tizenegy éven keresztül néztem
mint anyám s apám elfehéredik
torkukban eláll a nyelés
kezemben késsel ébredek
kezemben véres a kés

a távolság lesem s hagyom
végigsimítsa arcomon
kezét a tél

mondd hányadik döfésnél
riadnak fel a bádogmadarak?

2.

hívós térdemen ringatom meg nem született gyermekem
csípi a dér
mi itt lakunk hol minden idegen
itt
honnán késsel rontok majd az úr színe elé
hogy megbocsásson
neked
nekem

KOLONCOS KÖLTŐSORS

Tépelődöm, miért nem kívánkozik ki belőlem „normál”, elemző kritika Farkas Árpád *Nem ilyen lovat akartam* című, összegyűjtött esszéit, glosszáit, tárcáit, riportjait, a véle készült fontosabb interjúkat tartalmazó kötetéről. Talán azért, mert túl monumentális (655 oldal) a kötet? Vagy inkább azért, mert megjelenése után pár hónapra szerzője sajnos elhunyt, ezzel teljesen új megvilágításba, konnotációba helyeződött a könyv?

Farkas Árpád már életében klasszikusnak számított, ő volt a par excellence erdélyi költő. A klasszikusság elvitathatatlan értéket jelent, ugyanakkor a vallani és vállalni típusú, az erdélyi magyar valóságban mélyen gyökerező költészete a fiatalok számára már némi képp idegenül hat. Farkas Árpád az 1989-es fordulatot követően kevés verset írt (megj.: önmagát már a 70-es években „vékony igéjű”-nek nevezte), belevetette magát az újságszerkesztés, publicisztikairás szép és közösségépítő, de talán kimerítő tevékenységébe (és ezt egészen haláláig művelte): ennek a munkának a lenyomata a terítéken lévő kötet. Halálakor többen méltatták munkásságát Magyarországról is, ezek sommája az, hogy Farkas Árpád költészete kevéssé volt ismert odaát, arról viszont tudtak, hogy Erdélyben mesternek, korszakos költőnek számít(ott). E gyűjteményes kötet megjelenésének egyik apropója talán épp a magyarországi érdeklődés felkeltése volt, kérdés, hogy a halál ténye segíti vagy gáncsolja ezt a szándékot.

„Számomra az Ige egyszerűen annyit jelent, hogy minél tisztese-

segebben, intenzívebben élni meg teremtett világodat, jelen esetben Erdélyhez, a Székelyföldre való kötődés nagy-nagy szomorúságát s erejét. És vállalni ezt! A létnek ez értelmet adott, de kenyeret keveset” – így fogalmazza meg sorsának sommáját hatvanévesen, egy Bogdán Lászlóval készült pódiumbeszélgetés keretében. Később az önmeghatározást, a cédulázást így egészíti ki: „kartotékkolt népi-nemzeti”, Erdélyben élő magyar író, aki a népi-urbánus vitát egyébként zabhegyezésnek tartja.

Ugyanebben a beszélgetésben Bogdán László így jellemzi e kötet gerincét kitevő írásokat: „kifejlesztettél a magad számára egy egészen különleges műfajt, ami a glossza, a tárcanovella és a prózavers határán imbolygott...” Igen, Farkas Árpád írásai ilyen tekintetben folyamatos határátkelések – úgy, hogy a korszakra jellemző határátkelést, például az erdélyi értelmiség magyarországi emigrációját elítélte: „Kékké dermedten, szitkot és káromkodást visszanyelve állok az új exodus hullámverésében, s nem támad szavam” – írja a *Versek párbeszéde* című publicisztika bevezetőjében (későbbi írásai-

ban már megbocsátóbb, megértőbb, talán szánakozóbb hangot üt meg, megállapítva, hogy a hazavágyó nosztalgia elég büntetésül nekik).

Szerkezetileg a következőképpen épül fel a kötet: e bevezető interjú, valamint a záró *Nem ilyen lovat akartam* című önéletírás, önportré mintegy keretbe foglalja az *Asszonyidő* fejezetcímű összegyűjtött, 1989 előtt írt kisesszéit, publicisztikáit, a *Hermafróditá idő* címmel egybegyűjtött, 1990–2018 között íródott közéleti írásait, illetve a véle készült további fontosabb interjúkat tömörítő, *Jelentés a völgyből* című fejezetet. Az *Asszonyidő* tartalmazza az azonos című, 1973-ban megjelent esszékötetének anyagát, kiegészítve a korszakban írt további közéleti írásaival; a *Hermafróditá idő* című ciklusba tömörített publicisztikák korábban kötetben még nem jelentek meg.

A '89 előtt íródott szövegek talán poétikusabbak, áttételesebbek, a '90 utániakból több kapcsolódik aktuális közéleti, politikai kérdéshez. Ami közös a két ciklusban: a közösségben való gondolkodás, a nemzetféltség, az erdélyi magyarság, a

Székelyföld gondjainak megjelenítése. Olykor kimondottan irodalmi témák is felbukkannak, de összességében Farkas Árpád nem irodalmi író, hanem közösségi. Vidéki származása (Székelyszentmiklós – Siménfalva) alapvetően meghatároz-

za habitusát: bár felnőtt életét inkább három jelentős székely város – Székelyudvarhely, Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy – határozza meg, a vidék gondolja végig ott van írásaiban, például szociográfiáiban, falujáró riportjaiban. Ilyen sommás, lényeglátó megállapításokat olvashatunk: „A falu, az ősi közösség emberi-erkölcsi viszonyainak összefoglaló fogalmaként jó ideje nincs; helyébe valami más születik, izgalmas, sok fájdalommal is járó vajú-dással...”

Közéleti kérdésekben gyakorta harcos, dohogó stílusban szólal meg, a szigorú ítéllettől sem riadva vissza, azt hangsúlyozva például, hogy megengedhetetlen „objektív nehézségekre hivatkozva ... félrehúzódni a népeletépítés keményebb próbái előtt”.

Farkas Árpád bizonyos értelemben verset írt akkor is, amikor publicisztikát; mély empátiával, odafigyeléssel rajzol portrékat pályatársairól, értelmiségiekről, írókról, Király Lászlóról például ilyen képgazdag-metáforikus: „sózította szikárságú verseiben s prózában bujdosó poézisének erősödő arcsontjait, a megszire nézők s közelre is látók összerándulásával keményedő tekintetét...”

A véle készült interjúkat összeolvasva – a legkorábbi 1980-ból való, a legkésőbbi 2018-ból – azt látjuk, hogy történelmi cezúrák ide vagy oda, Farkas Árpád emberi, alkotói habitusát tekintve nem változott, gerinceség és egyenes beszéd jellemezte mindig, a vállalás konoksága – s mindebből képes volt nem földhözragadt, hanem szárnyaló poétikát szublimálni.

Zsidó Ferenc

A Görömbei Andrással készült beszélgetésben így fogalmazza meg ars poeticáját: „... pontosnak lenni, nem elringani a líra ölében (...): a magyar költő sorsa koloncosabb, másabb, mint a nagy népek néha önfeloldatlan játszódozó költő fiaie; e sorsot vállalni illik és érdemes, míg európainak lenni nemcsak majomparádét jelent, de fáradozást is azon, hogy gondolkodóbbá, kultúrahordozóbbá, tehát cselekvőbbé tegyük a népet is”. Most, 2021-ben olvasva úgy érezhetjük, van ebben némi petőfis naivitás, de tudjuk, és ez a gyűjteményes kötet is bizonyíték erre, hogy Farkas Árpád esetében sem csupán lózung volt: írásaival egész életén át harcolta ezt a harcot. Hogy ezt valójában részben kényszerpályaként élte meg, hogy talán ő is jobban szeretett volna több verset és kevesebb publicisztikát írni, arról az 1990-ben a *Látóban* közzölt önportré tanúskodik. A különböző személyes fényképek kommentárjaként alakuló, csak részben lineáris önéletírás egyik visszatérő motívuma a gyermekkorában nagyszüleitől kapott hitaló: ezt emeli metaforikus helyzetbe, bontja ki az írás során egy allegóriában, s a somma pedig az, hogy nem ilyen lovat...

Egy 1990-es évek derekán született kisesszéjében (*A mi hosszúra nyúlt Szent Bertalan-éjszakánk*) így fogalmazza meg ezt a dilemmát, a költőség és közéleti íróság dichotómiáját: „... elhagytak hűtlenül a metaforák, s hagyogatom el magam is őket a közvetlen beszédet óhajtó időben...” Tehát úgy érzi, kényszerhelyzetben vált közösségi gondok szószólójává, de ezt is vállalnia kell, még ha ez vívódással, hiányérzettel, elégedetlenséggel, költői beteljesületlenséggel jár is.

Farkas Árpád életműve immár lezárult, záróköve ez a gyűjteményes kötet, amely tisztelgés is „az utolsó mohikán” előtt. Válogatott versei többször, több formában is megjelentek az elmúlt években, (kis) esszéi, közéleti írásai nem, így e könyv megjelenésének megvolt a létjogosultsága. Mondhatnánk persze, Farkas Árpádosan, hogy nem ilyen lovat akartunk, hogy jobban örültünk volna egy új verseskönyvnek, de ennek már az utólagosság perspektívájából aligha van értelme. Ez a kötet az újabb versek elmaradásának alkotáslélektani okait is megvilágítja, ugyanakkor mintegy kiegészíti, érthetőbbé, szerethetőbbé teszi verseit is. S az embert, aki nem csupán költőként lobogott.

Farkas Árpád: *Nem ilyen lovat akartam. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020*

vers

Gere Nóra

Nem akartam, hogy fázz

Rád gyújtottam a házat,
amíg aludtál.
Tudtam, hogy nem fog fájni,
megfulladsz,
mielőtt tested elérné a lángok.
Elképzeltem, ahogy fellobban,
majd egyre szűkülő bőrödre
üszkösödik hajad.
Amikor már minden égett,
besétáltam
a leszakadó gerendák közé.

Préd. 3, 1–8

Higgadtan magaráztad:
az ember, ahogy öregszik,
egyre kevésbé
billen ki a nyugalomból,
és Nietzsche idézted.

Arcon akartalak ütni,
belekapaszkodni
a hajadba,
és üvölni, hogy
baszd meg a bölcsességed,
én csak egy nyomorult
szeretlek és minden rendben lesz
akartam hallani.

Sokáig ültem a kertben,
és csak bámultam
a pernyeként szálló
apró bogarakat.
Csillogtak a lemenő nap fényében.
Megértettem, hogy
ugyanazt mondtad,
csak más szavakkal.

Szökőár

Mindig a csenddel kezdődött,
aztán apám szuszogása
egyre hangosabb lett,
mintha próbálná kiszívni
a szobából az összes levegőt,
anyám keze megremegett az edényeken.

Azt mondtam, ki kell mennem,
letolt alsóneműben ültem a deszkán,
fülemre szorított kézzel,
de a hangok átszűrődtek
az ujjaim között.
Számoltam a csempéket,
azt képzeltem, hogy az óceán hullámai,
a fuga a tajték:
ha elég ügyes vagyok,
és tekintetem kellő sebességgel
fut végig a repedéseken,
akkor a víz azt teszi,
amit én szeretnék, és elsimul.

Eleinte még vettek
új étkezésletet,
de a vendégek lassan elmaradtak,
megragasztott tányérok
ettük a húsleveset,
a fülünkben dobolt a tenger.

színház

Zorkóczy Zenóbia

MAI NAPIG SZÍNPADFRÁSZÁ VAN

– beszélgetés Márkó Eszter színész-rendezővel –

„Amíg kapálsz, azalatt is tudsz színházon gondolkodni, de színpadon nem lehet kapálni”
– vallja a sepsiszentgyörgyi származású Márkó Eszter. Ennek ellenére a szellemi munkát időnként szívesen felcseréli fizikaira.

– Színészi diplomával hogyan lett belőled rendező?

– A budapesti Górnagy Mária Színitanodában tanítottam évekig, ahol egy idő után diákjaimnak vizsgaelőadásokat kellett rendeznem. Utána felkértek, hogy rendezzek a József Attila Színházban is, akkor az volt az „anyaszínházam”. Aztán következett egy gyergyószentmiklósi munka, majd Szatmárnémeti és a többi... De a tanítás sem volt betervezve, csak úgy jött, én meg nem mondtam nemet. Közben nagyon megszerettem: rákényszerített, hogy én is fejlődjem, mert mindig újat kellett a diákoknak mondani. Soha nem gondoltam például azt sem, hogy dalszövegeket fogok írni gyerekeknek. Úgy kezdődött, hogy a József Attila Színházban *Babszem Jankót* kellett rendeznem, ahol felvetődött a kérdés, hogy zenés előadás legyen-e... Mondtam, hogy persze, egy mesejáték legyen zenés! Ki írja meg? – kérdezték. Mondtam, hogy házon belül megírjuk az egyik zeneszerző kollégával. De ki írja a szöveget? – kérdezték. – Hát én. Miután kijöttem a megbeszélésről, és tudatosult bennem, hogy mit vállaltam, majdnem elájultam. Nem is érttem, honnan jött ez az elképzelés részemről. Azóta elég sok előadásomban írok dalokat.

– Gyermekkorodtól a színházban élsz, hiszen édesanyád, Krikszovánszky Szidónia Sepsiszentgyörgyön színésznő volt.

– Ideális játszótér a színház gyerekként. Roppant érdekes dolgokat találtunk a kelléktárban, bújócskáltunk a ruhatárban, gurultunk a puffos-bársonyszőnyeges lépcsőkön. Szerettem a kiszállásokat, turnékat. Nekem ezek maradtak meg leginkább...

– Színészgyermekként küldtek-e szavalóversenyekre? Mikor döntötted el, hogy színésznő leszel?

– Nem szerettem szerepelni, és közben mégis. Nagyon nehéz volt kiállnom a színpadra, és mégis vágytam rá. Ez a mai napig így van. Egyre inkább erősödik bennem a színpadfrász, és hiába van felkészülve az ember, egyre nehezebb kiállni.

– Szerinted milyen az ideális rendező–színész viszony?

– A rendező a kapitány, ő irányítja a hajót, ő lát át minden apró részletet. A színész nagyon jó mat-

rózként, az összes csomózást ismerve dolgozik, a szakmát tudva együtt gondolkodik. És hozzátesz.

– *Tavaly a budapesti Nemzeti Színházban Szilágyi Andor Leánder és Lenszirom című mesejátékát rendezted. Hogyan dolgoztatok a pandémia alatt, és mi a sorsa az előadásnak?*

– Nehéz volt az első online olvasópróba, főleg hogy nem ismertem jól a színészeket. Aztán amikor már élőben találkozhattunk és próbálhattunk,

az nagyon jó volt. Online nem lehet színházat csinálni. Szeptemberben volt bemutató, meg még két előadás, aztán leálltunk. Őszől, ha a színházak működhetnek újra, felújító próbák után újra műsorra tűzik.

– *Itthon most mit csinálsz, ha éppen nincs színház?*

– Mentek egy nagyon öreg parasztházat, kertek művelek, kaszállok. Jó itthon lenni.

– *Akkor itthon maradsz?*

– Itthon vagyok.

MÁRKÓ ESZTER Sepsiszentgyörgyön született 1978-ban, a Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem Szentgyörgyi István Tagozatán színész szakon diplomázott 2000-ben, ugyanitt színházpedagógiai oklevelet is szerzett. 2000–2004 között a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatának, 2004-től a budapesti József Attila Színháznak a tagja, 2006-tól a GNM Színitanoda színészmesterség-tanára, 2011 óta szoros együttműködésben a Bugaci Futóhómozok Ifjúsági Egyesülettel kulturális programok tervezése és megvalósítása, valamint a Bugaci Tanyaszínház szakmai kurzusainak felelőse, 2013-ban a budapesti Nemzeti Színház gyermekprogramjainak, 2013 óta a dunaszerdahelyi Rivalda Színház szakmai kurzusainak felelőse.

Díjai: *Harag György Emlékplakett*, a szatmárnémeti társulat díja, 2001, *Nádai István Emlékdíj* – Szatmárnémeti, 2002. *Az év színésznője* – Szatmárnémetiben a közönség díja, 2002, *Kisvárdai város polgármesterének különdíja* – Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja, Kisvárdai, 2003, *Legjobb női alakítás díja* – Romániai Kisebbségi Színházak Kollokviuma, Gyergyószentmiklós, 2003, *II. díj a Versünnepen*, 2006, *Nívódíj* a 2009–2010-es évadban nyújtott kimagasló művészi teljesítményéért, József Attila Színház, *Legjobb mellékszereplő díja, a közönség szavazatai alapján* – József Attila Színház, 2016.

AMIKOR A FÖLD KIFORDULT A TENGELYÉBŐL

Bálint Tamás

– beszélgetés Becsey Zsuzsa képzőművésszel –

Visszatekintve nincs hiányérzetem, képzeletem és megfigyeléseim kisgyermek korom óta kitöltötték a teret, amelyben éltem. Azt hiszem, kifejezetten boldog gyermekkorom volt, szeretetben nőttem fel. Mindmáig ha nem vesz körül szeretet, biztonság, pozitív közeg, az alkotás sem megy.

– *Képei között egy mesevilágban érzi magát a néző. Honnan jön a természet-főlöttihez való vonzódása?*

– Benne éltem, magam voltam a mesevilág. Ajándékkul kaptam, gondolom, már amikor kinyitottam a szemem. A dolgok pedig visszanéztek, köszöntek. Máris megvolt a titkos kapcsolat közöttünk. Kezdetben természetesen tudatlan volt ez a működés, aztán felnőtt korra egészen összetetté vált a kapcsolati rendszer a megjelenő (látszólagos) dolgok és a mögöttes (rések, szövődmények, átjárások) között. Nyilvánvalóvá vált, hogy érzékeny vagyok a természetben megjelenő „tisztá” formákra, a dolgok ősi természete vonz, az, amit az ember még nem rontott el. Mert az ember hajlamos belefásulni az élet dolgaiba, aztán már kényelmesebb nem szembesülni a történésekkel. Szerencsére ösztönös volt az is, hogy magam úgy alakíthatom közvetlen környezetemet, hogy a lehető legjobban érezhessem magamat benne.

– *Hogyan és mikor nyilvánult meg a művészetekhez való vonzódása?*

– Csendes gyermek voltam, de éberren figyelő. Az iskola akkor még inkább csak nyomás, nehezék volt számomra, akár az iskolatáska a hátamon. Kisebbség voltam társaimnál, de a táskám nem volt könnyebb. Aztán a középiskolai évek alatt elindult valami, vagy inkább készülődés volt, valamiféle kinyílás, de nem úgy tűnt, hogy lenne folytatása. Majd a szó szoros értelmében a Föld kifordult tengelyéből, és hirtelen az életem irányát váltott, amikor 19 éves koromban egy alkalommal a tükör előtt lerajzoltam magamat. Attól kezdve, hogy a rajzolás átvette a stafétát, az életem is megváltozott, másfél-két évre rá fel is vettek a Budapesti Képzőművészeti Egyetemre. Itt bontakozhattam ki igazán, ekkortól, 21 éves korom óta élek Budapesten. Receptív voltam a környezeti hatásokra, élményekre, és ekkor már fel tudtam használni a korábban, reál tagozaton megszerzett ismereteket is, melyeket beépítettem kreatív munkáimba.

– *Ön egészen sokoldalú alkotó, a festés mellett készített rajzfilmet, verseket ír stb.*

– A rajzot a grafika követte, aztán a sokszorosító eljárásokat arra használtam, hogy megjeleníthessem, kifejleszthessem bennük az idő dimenzióját. A módszer lényege, hogy minden egyes apró kimozdítással az egyensúlyi helyzetből (egyik nyomattól a következőig és azután következőig) a figurák is kimozdultak, önálló életre keltek. Ahogy az állóképek megmozdultak, kilendültek pályájukról, egyenes út vezetett később ebből az animáció felé. A film mestersége, titkai már régebben érdekelték, mára viszont már visszaléptem, az animáció kísérleti műfaja is lejárt. Aztán sorban születtek a könyveim, végeztem kiadványszerkesztő tanfolyamot is, írtam, rajzoltam, küzdöttem keresztül magam a végtermékig, a regényen kívül gyakorlatilag minden elképzelhető műfajban.

Az életem meghatározó részét jelenti a 15–20 év tanulmányi időszak, ami

képzőművészeti, filmes, iparművészeti vizuális karral indult, de a színházba is betekinttem, illetve más formában művészeti kurzusokon ismerkedtem a kísérleti műfajokkal, ahová a zene is befészkelődött, sőt még a tánc is.

Az ecset viszi a kezemet

– *Milyen sűrűn látogat haza, vesz részt az itthoni képzőművészeti körforgásban, kiket tekint mestereinek?*

– Kezdetben sűrűn, később már csak nyaranta. Nem igazán vettem részt, csak alkalmanként az otthoni képzőművészeti körforgásban, az itteniben úgyszin-

tén. Bár pályám alatt, ha visszatekintek, számos csoportos és egyéni kiállításom volt, díjakat is kaptam, de jelentősebb támogatáshoz, pártfogáshoz, amely valódi ismertséget hoz és bedob az igazi körforgásba, nem volt szerencsém. Így mára szinte teljes elszigeteltségben alkotok, szabadon, kötetlenül. Minden a mestereim, a természet legapróbb zuga, ember, állat, tárgy. Különben a „mesterem” szóval általánosan használt értelemben nem nagyon tudok azonosulni, hiszen senkitől nem vettem át egy az egyben dolgokat, inkább úgy fogalmaznék, hogy a bennem már eleve meglévőre szolgáltak megerősítéssel. Rengeteg mintát, egyéni utat villantottak fel, kalandos játékokba merülhettem általuk, tobzódtam a

kincsestárban. Otthon Vinczeff László és Baász Imre indítottak el, aztán a képzőművészeti egyetemen természetes volt, hogy mindenkítől rám ragadt valami, de túl sok ismert személyiséget kellene megemlítenem.

– *Melyek a legkedvesebb technikái?*

– Kezdetben sokkal inkább kísérleteztem, minden mindennel összefüggött az életben és a művészetben, illetve a művészeti ágakban, műfajokban nagy volt az átjárás. Ma már manuálisan festeni a képeket a legkényelmesebb, csak vízzel oldódó festékkel dolgozom. A gipszkarton karctechika az egykori rézlemez vagy szita felület megmunkálási technikáját idézi fel. Festményeimben a grafikus énem és a festői hajlamom találkozásában alkottam meg egy sajátos technikát, valami köztes műfajt, egyveleget, mely se nem grafika, se nem igazán festészet.

tem, bekerülhet a képbe. Előfordul, hogy valamit kifejezetten meg kívánok festeni, aztán az ecset másfele viszi a kezemet, egészen más születik a vászonra, fatáblára, gipszkartonra, fémre, kartonra, bármilyen anyagra.

A különös ajándék

– *Hogyan tud kezelni egy ennyire szerteágazó, mégis egyedi, egységes világként működő kavalkádot?*

– Nem esett nehezemre kizárni a külvilágot, a környező embereket, így nyerek időt, másként nem lehet. Bár létformám volt az elkülönülés, maximális intenzitással vettem bele magam a tanulásba és megtapasztalásba. Ma, 52 évesen visszatekintve alig hiszem, hogy 20 és 40 éves korom között volt ennyi energiám. Ma már lelassultam, megfontolt lettem, szelektálok, bár szervezesebben kapcsolódom a környezetemben élőkhez és a természethez.

– *Milyen hatások alakítják, milyen impulzusokat enged be a művészetébe? Miből merít ihletet, mi kapcsolja ki, mi inspirálja?*

– Ihletforrás minden, amivel csak kapcsolatam van. A környezetemben lévő dolgok egyszerűen belesétálnak mindennapjaimba, és a szemlélődés módot adott arra is, hogy elemezzem, összefüggésbe helyezzem ezeket a tárgyakat, történéseket, jelenségeket. Kibomlanak maguktól, mint a virágszirmok, megnyílnak előttem. A feldolgozás nehezebb, amikor maximálisan szükséges összpontosítani. Gyűlnek, szelektálódnak, átrendeződnek, új összefüggésekbe kerülnek az ismeretek. Aztán már jelek, jelzések nyomhagyásával segít a természet, hogy a dolgok összefüggésrendszerében eligazodjam. Fontos, hogy igyekszem csak a pozitív hatású dolgokat befogadni. Az értelmetlenség, legyen az bármi szolgálatában, megkeserít, elszomorít.

– *Milyen tervek, témák foglalkoztatják a közeljövőben? Hol találkozhat a közönség legközelebb a műveivel?*

– Különös ajándék foglalkoztat: a halandó ember áttemelése a halhatatlanságba, az időnélküliség, mely témáról regényt írok, de az már más kérdés, még életemben eljutok-e az út végéig, illetve a regény befejezéséig. Ha előbb bekövetkezne az emberiség számára a halhatatlanság elnyerése, talán nem is szükséges befejezni a könyvet.

Egy ideje nem tervezek kiállításokat, ha megtalálnak a lehetőségek, örömmel veszem és rendelkezésre állok. A kíváncsi vagy érdeklődő látogató, olvasó viszont az interneten mindenhol rám találhat. Korábbi munkáim elszórtaiban érhetőek el, de festményeimet (a születés folyamatát rögzítve az első ecsetvonástól az utolsóig) „elrejtettem” a Youtube-ra feltöltött zenei munkáimba, melyek száma a hat-százhoz közelít.

– *Hogyan dől el, hogy egy mű milyen alakban ölt testet, miként találja meg az aktuális mondanivalóhoz legjobban találó formát?*

– Egyszerűen az üres felület elé állok, és improvizálok. Hagyom hatni magamra a dolgokat, hogy megtörténjenek velem. Bármi, ami történt vagy történik, esetleg amiről már régen megfeledez-

BECSEY ZSUZSA 1969-ben született Sepsiszentgyörgyön, jelenleg Budapesten él és alkot. A Magyar Képzőművészeti Egyetemen média és grafika szakon szerzett diplomát, a MOME-n animáció szakon, majd az ELTE-n médiakultúra és mozgókép szakon. Csoportos és egyéni kiállítások rendszeres szereplője, grafikai és médiaművészeti projektjei mellett zenével is foglalkozik, ír, szerkeszt, tanít. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja.

vers

Czegő Zoltán

Palotányi várromok

A szemközti hegyecsken túl
a falucska Rava.
Emitt Bordos.
Talán csak a Teremtő van egymaga.

– Hogy velem?
Itt minden csupa félelem.
Az én időm valós és mérhetetlen.
Saját földünk sose volt itt, se másutt.
A zöld búzát némán nevetve
simogattam ujjaimmal, úgy szerettem.

Itt fenn a tetőn a zöld lapályon
a minden maga, a megérinthező minden.
Ez itt a fűvel rebegő Csender.
Oly egyedül vagyok, hogy örömben
hiszek egy igaz, jóra való Istenben.

Nem gyáva, ha az én örömmel boldog.
Nincs bűnöm, csak nyilalló ballépésem.
Lehettem volna így is pap, szántó. De mégsem.
Nem imádtam, nem, de tanítani az én népem.
Anyu, Apu, nyolc testvérem tanítva féltem.

Erdőnyi ember. És mind erdőt simogat.
– A mindenható érettetek. Szeressétek az Urat. –
Soha nem kérdeztem senkitől,
mikor gyógyul ki önmagából, aki öl.
Időben tájékozatlan. De voltam ott,
ahol egykor a plébános kenyérhez gyertyát hozott.
Itt a Csenderen a nyuszi is körömhegyen oson,
ha anyámmal vagyok és véle imádkozom.

Könnyem Anyu törölte,
nem keserűlapival, köténye sarkával.
Szót se szölt, csak megcsókolt.
Ez rá vall.

De hiszen időben voltunk, és kenyér nélkül.
Anyám mindent tudott. Ma virágba kékül,
mert nem ismert s immár ma sem
szedett-vedett népet.

Ha segíteni másón – százzal többet lépett.

Jó lenne felölelhetni
átkozottakat és ártatlanokat.
Ki nem ölelné?!
Fűtenénk télen nagy katlanokat,
raknánk bőven kóttas téstával kemencét,
csak már jaj ne lenne!
Idegent etetnénk szemenként,
hogy már ne fájna.
Meleg legyen a holmija, bundám rajta a ruhája.

Így lenne könnyebb éltem a mainál.
Érettünk s együvé terelve bort innál.
Raknánk házfalakat kéménnyel, haszonnal.
Futna el a RÁÉR, nevetne a RÖGTÖN azonnal –

Hány keze van ma a Megváltónak?
Segítsen. Velünk fuldoklik a holnap.
Nem marad meg az EGYÜTT, a KÜLÖN, ha
koronarablókat nem csípünk fülön.

Míntha fölém került
a füves boldog Csender.
Legyen övé az igaz. Silány, aki nem mer

együvé terelni jóra valókat.
Így lehet megsejteni, mit hoz a holnap.

Akár egy szellős-szabadon terített asztal,
a Csender ölén kis erdő marasztal.
Várva érkeztem.

Csókos ölben visznek
tova a messzeségbe idegen altisztek
a vezér elől. Ne lássak, ne halljak,
ha majd az enyéim
egymásra hullva halnak.

A vétség önmaga marad, ázva, fázva,
pedig még száz esztendeig szívvel unokázna.
Fellegetek fészül, egy szava sem érdes.
Csak ritkán tűnődik, az ember mivé lesz.

Tudtam már elejétől fogva,
nincs meg ama végső kegyelem.
A magam koldusa vagyok.
A mindennapit mind,
mind magamtól kéregetem.
Megrendeltem annyi mindent.
Álltam az áratat.
Az idő, akár a csók a szíven,
vésőnyomokként mind-mind rám tapadt.

Építettem önmagamot,
hogy észre se vettem,
palotányi magyar várromok
csúcsain születtem s szerettem.

Sepsiszentgyörgy, 2021. május 18.

**Szerkesztőségünk szeretettel köszönti
a 83 éves költőt!**

tárca

FELÉBREDÉS AZ ELSŐ RÉMÁLOMBÓL

Izer Janka

Három évvel ezelőtt, egy tavaszi reggelen a Budapest közelében fekvő Piliscsabára utaztam ki, valamelyik egyetemi óráim miatt. Sütött a nap, és amikor a vonat kiért a városból, a „zöldbe”, viruló bokrok, fák szegélyezték az utat. Emlékszem, az egyik domboldalon egy magányos, fehér virágú bokrocska állt. Meghatott ennek az ártatlan növénykének a szépsége, ez a meghatódás a napfény örömeivel keveredett el, és miközben már erdők között haladtunk tovább, hirtelen ráébredtem, hogy szerelmes vagyok. Csak hogy ennek a szerelemnek nem volt tárgya, semmiféle emberhez nem volt köthető, a virágokhoz, tavaszhoz, a Naphoz annál inkább. Akkor tapasztaltam meg életemben először azt az érzést – ha rövid ideig is –, amit a buddhisták nirvánának, a keresztények hálnak (erőteljesebb kifejezéssel élve Isten imádatának), az ateisták egyszerűen igazi öröme, talán boldogságnak neveznek.

Aki a boldogságot keresi (és hát ezzel mind próbálkozunk más-más eszközökkel), a leggyakrabban három dologra szokott hivatkozni, amely megakadályozza elérésében. A legelső általában az, hogy a másik nem szeret engem viszont, vagy túl-

ságosan szeret, nem úgy, ahogy én akarom, mást lát bennem, mint aki vagyok, nem önmagamért kötődik hozzám. Meg akar változtatni. A szerelemben és a szerelem boldogságába vetett hitt képtelensége ugyanakkor köztudott. Legfeljebb a romantikus regények és filmek felszínessége üzen mást. A felnőtté válás egyik nagy csalódása a rózsaszín felhők szétszálása, a kiábrándulás. Sokan nem is lépünk ki a „következő jobb lesz” ördögi köréből, mások megalkuvásból elfogadják egy nem túl boldogító házasság nyűgét. Egészen kiváltságosok azok, akik ebből a rémálomból fel tudnak ébredni. Akik nem azért választanak párt, mert nincs jobb választásuk, hanem mert felismerik, hogy a szerelem boldogsága nem a másik embertől függ, hanem saját magunktól. Az érzés bennünk van, mi tudjuk létrehozni, ezért nem is kapcsolódik a másik személyhez, hacsak nem mi akarjuk úgy. Amikor megtapasztaltam a tárgy nélküli szerelem érzését, rájöttem, hogy – bár akkor épp nem akartam – ezt az érzést bárki felé irányíthatom, akiben társra lelek. De ha egyedül maradok, akkor sem leszek boldogság nélkül, mert ez a mindentől független szerelem az enyém.

Miklósi Szabó István

MÉHES GYÖRGY, A PARÁZSBÓL ELŐPATTANÓ SZIKRA

Gyerekként nem sokat törődtem a könyvek kinézetével, állapotával, ezért Fekete István Tüskevárját fürdés közben a fürdőkádban úsztatva olvastam. Az Egri csillagok kemény borítóját leszakítottam, kellett valami dobozhoz. Nem járt jobban Méhes György Szikra Ferkója sem.

Még olvasni sem tudtam, de máris lenyűgözött ez az utóbbi könyv, olyannyira, hogy első írásos emlékeimet benne követtem el: füzetbe másoltam a betűket (rajzoltam), aztán szépen megjegyeztem a lapon, honnan kell folytatnom, kövér tinta-pacákat ejtve. Aztán vettem az indigót, segítségével megpróbáltam lemásolni a remek illusztrációkat (Rusz Lívia készítette), csak éppen az indigót fordítva helyeztem a lapok közé, ezért gyönyörű tükörkép lett a túlsó oldalon. Ráadásul a könyv nem az enyém volt, a szomszéd fiú (aki a nemes Ló becenévre hallgatott) alig akarta kölcsönadni. Máig sem kapta vissza. Mire megtanultam olvasni, a Szikra Ferkó darabokra hullott, alig tudtam összekaparni a lapokat és elolvasni. Szerencsére addigra már kívülről tudtam: édesanyám olvasta fel nekem.

Harminc év múltán, hosszas kutatás után sikerült egy hasonló kiadást beszereznem, azonnal újraolvastam. Nagy becsben tartom. Amellett, hogy első irodalmi próbálkozásaimat követtem el a remekmű lapjain, máig hiszem, hogy kell egy világverő kard a világhoz a Toportyán királyok és Héccerhét uraságok ellen.

Méhes György, vagyis Nagy Elek

Az úr, aki e mesés merényletet elkövette gyerekkori elmém és sok más gyerek ellen, valójában nem Méhes György, hanem Nagy Elek. Székelyudvarhelyen született 1916-ban. Akkor még nem tudta, hogy élete során számos kis gyűjteménye lesz irodalmi díjakból (köztük a Kossuth-díjjal), azt sem, hogy róla is díjat fognak elnevezni. 1917-ben családja Kolozsvárra költözött, ahol 1938-ban jogi diplomát szerzett. No fene, pont ez kell egy literátornak... de ne feledjük, hogy Klärmann Bernát, közismertebb nevén

Karácsony Benő, a *Napos oldal* és más imádni való művek írója szintén ügyvéd volt (ezért nincstelenkedő író kollégáinak ingyen nyújtott jogi szolgáltatást, amíg a nációk el nem pusztították 1944-ben).

Nagy Elek ekkor még nem tudta, hogy később Méhes György lesz belőle. Aztán egy hasonló nevű kommunista író megnevezte, hogy egy kis senkiházi

a nagy név alatt publikál, ezért Nagy Elekünk felvette a Méhes György írói nevet egy bölcséleti doktor és református főiskolai tanár tiszteletére (1746–1809), aki már aligha reklamálhatott érte... Szóval a leendő Méhes György nem nagyon törődött a joggal, tanulmányai végeztével inkább Budapesten töltött néhány hónapot a Nemzeti Színház jóvoltából, színházi és irodalmi lapokban kezdett publikálni, úgyhogy búcsút is intett a soha el nem kezdett jogi pályának. Arról is szó esett, hogy filmforgatókönyvet ír Gábor Áronról, ám hamarosan kiderült, hogy az akkori nagyhatalmak (1944-et írunk) olyasfajta hősnek képelték el az ágyúöntő mestert, és olyan propagandához akarták felhasználni, ami felért volna egy hazaárulással. Ezzel el is érkeztünk írói pályája egyik legfontosabb könyvéhez.

Bizalmas jelentés egy fiatalemberről

1982-ben jelent meg a regényes önéletrajz. Nagy siker lett, meghozta a rég megérdemelt elismerést az írónak. Ha valaki a két világháború közti és utáni Kolozsvárt akarja megismerni, nélkülözhetetlen e mű elolvasása, sőt tanulmányozása. A szerző beszél a politikáról, szerelemről, pontos képet fest az erdélyi társadalomról, arról a sokszínű népeességről, amely akkoriban lakta Kolozsvárt és környékét, Erdélyt.

A mű jó része abban az időben játszódik, amikor a nyilasok voltak hatalmon, akik számos gaz- és gonosztettet követtek el, hogy maga Hitler is megbotránkozott. Méhes a békés együttélés mellett tör lándzsát magyarok, románok, zsidók, szászok vagy bármilyen nemzetiségek között. Szerinte a sokszínű Erdélyt szétzilálni nemcsak lehetetlen, hanem az erre irányuló erőszakos próbálkozás mindenkinek a kárára válik (miként ezt később az erdélyi magyarság érezte és érzi is a bőrén).

A mű egyik legszebb része az, amikor elmeséli, hogy miként ismeri és hódítja meg feleségét (ez egyik késői könyvében is visszaköszön, az *Egyetlenemben*, melyet mindjárt neje halála után írt, hatvan évnyi házasságuk után).

Ijesztők a műből kivilágító társadalmi viszonyok: politikai gerinctelenség, nepotizmus, korrupció, ráadásul mifelénk mindenek hagyománya van. Méhes szerint ugyancsak nehéz lesz mindentől megszabadulni. Sajnos a próféta szólt belőle, e rákfene azóta is uralkodik az erdélyi (magyar vagy román), romániai életeken, sorsokon.

A *Bizalmas jelentés...*-nek mintegy folytatása az 1986-ban megjelent *Gina*, amely egy kolozsvári fiatal házaspár kalandjait meséli el abban a romániai valóságban, ahol majdnem mindenki korrump, nagyratörő, s ennek persze az átlagember issza meg a levét. A *Gina* olyannyira remekül mutatja be azt az időszakot, hogy mai olvasója is tüstént a rendőrséghez fordulna

feljelentést tenni bizonyos személyek ellen.

Kolozsvári milliomosok

És ezzel el is érkeztünk a *kolozsvári történetek* másik fontos álmásához. Ha romániai vagy, szinte biztosan járt a lábodon ez a könyv. Na jó, nem könyv, hanem cipő formájában... Ugyanis a regénybéli Keller család valójában a Renner család; a családfő, Johann Renner Szászregénből költöztette bórccserző műhelyét Kolozsvárra, ebből jött létre a Renner Testvérek & Co. Rt. bórccserző, amely az idők és tulajdonosok és államformák múltával jelenleg az S. C. Clujana S. A. nevet viseli.

A mű annyira sokrétű, hogy az már szinte túlzás. Olvasása után első reakcióm az volt, hogy lehetett volna nagyobb terjedelmű is, hiszen a Keller család (maradjunk a regénybéli elnevezésnél) olyan sok tagja és annyira szerteágazó tevékenysége jelenik meg, hogy csak kapkodja az olvasó a fejét. Van itt szerelem, ipari kémkedés, csalárd ügyvéd, korrump hatóság, lépfene, háború, nemzeti kérdés, beszámoló az erdélyi mindennapokról, családi csetepaték, halál – felsorolni is nehéz. S bár a könyv végeztével támadhat az az érzése az olvasónak, hogy a szerzőt kissé meglegyintette a nosztalgia szele (itt-ott elszólja magát, menyívvel jobb volt az akkori, másodikk világháború előtti és közbeni világ), nos, azért bocsánatos bűn ez ahhoz képest, amit kínál az olvasónak. Amúgy a kérdéses gyár Nagy István önéletrajzi művében, a *Sáncalja*-sorozatban is felbukkan. Érdemes összehasonlítani, miként tárgyalja a kommunista, de ugyancsak karakán Nagy István a Renner gyárat, és miként Méhes György – izgalmas különbségek villannak fel általuk.

Ki- és bevonulás

Annak ellenére, hogy szerzőnk a békés együttélést szorgalmazta, a kommunista hatalomátvételtkor „példaértékűen” kipenderítették az irodalomból. Miként oly sokan

akkoriban, ő is a gyerekirodalomban talált menedéket, és írt feledhetetlen műveket, többek közt a neje biztatására. Csak a fontosabbakat említsük: *Gyöngyharmat Palkó és más mesék* (1954), *Szikra Ferkó* (regény, 1956), *Virágvárászló* (mesék, 1957), *Világhíres Miklós* (1958), *Utazás Nárítytenbe* (vidám mesék, 1962), *Győzelmes Gábor* (meseregény, 1967). Emellett szorgalmasan fordít, színdarabokat ír, melyekkel szintén szép sikereket ér el. Regényekkel is próbálkozott, első, felnőtteknek szánt műve, az *Orsolya* (1977) meglehetősen laposra sikeredett. A 80-as évek tájékán aztán „visszafogadják” az irodalomba. Addigra már elképesztő munkásság van mögötte, melyet négy részre lehet osztani: mesék, színdarabok, ifjúsági regények, felnőtteknek szánt művek. Mindezek elismeréseként az 1989-es változások után megkezdődik a már említett „díjeső”.

Epilógus

„Árvátfalvi nagyanyótlól hallottam az első meséket. Nyaranta kiült a diófa alá, és mi, kisunokái, köréje gyűltünk, s ő mesélt, mesélt... Csodálatos tündérvilág bontakozott ki képzeletünkben, hős székely legényekkel, tüzet

okádó sárkányokkal, táltsokkal meg boszorkányokkal. Elszorult szívvel (és valószínűleg tátott szájjal) követtük a mesehős sorsát az egyre növekvő veszedelmek közt, és feljajongtunk, amikor végül győzött a becsület, az igazság. Ezt az örömet, ezt a felszabadult boldogságot érzem most is, amikor saját mesehőseim győzedelmeskednek a sötétség és gonoszság erői fölött. Amit sok-sok esztendővel ezelőtt nagyanyótlól hallottam, tovább hullámszik, gyűrűzik bennem, mint a hegyek közt elkiáltott szó, mint a behajított kő nyomán gyűrűző tó vize” – vallja a Szikra Ferkó 1975-ös kiadásának utószavában. Bízást elmondhatjuk, írásai tovább hullámszik, gyűrűznek bennünk is.

A nagy mesélő 2007-ben, 90 évesen költözött örökre mese- és regényalakjai közé.

regény

Magyary Ágnes

EGY FÉRFI (RÉSZLET)

(stilisztikai reváns Esterházy Péter Egy nő című művére)

(27)

Van egy férfi. Azzal vádol, hogy éjjel, álmomban beszélek. Ez még nem lenne nagy baj, de állítólag azt mondogatom: Jorge. Márpedig ő Pablo. Teljesen biztos ebben. Mivel hosszasan vizsgálgtattam, miközben aludtam. Ebből azt a rám nézve nem túl fényes következtetést vonja le: olcsó cafka vagyok. Nem pont ezeket a szavakat használja, de szépíteni akarok a dolgokon. Megesküszöm: ártatlan vagyok. Semmiféle Jorgét nem ismerem, akit éjjel a legmélyebb álmomban emlegetni tudnék. Ő keményen tartja magát, és nem hisz nekem. Meggyőződésem, és ezt komoly arccal el is mondja, megrögzött hazudozó vagyok. Abban sem lehet biztos, hogy tényleg az-e a nevem, amit mondtam neki.

– Megőrültél – védekezem –, az unokatestvéred és a nővérem évek óta szomszédok, ők mutatnak be egymásnak.

Belátja. Ebben történetesen igazam van, de akkor sincs rendjén, hogy más férfiak után sóhajtozom, és mindenkinek sokkal jobb lesz, ha bevallom. Nem vallok be semmit, mert nem csináltam semmit. Ennyiben maradunk. Aztán eltelik néhány nap, talán néhány hét is.

Nem akarok rá gondolni, de akárhova megyek, mindenféle az ő karvalyorrába, keskeny szájába, szikár arcélebe futok bele. A villamoson velem szemben ülő férfi ugyanolyan szúrós és kérdőre vonó tekintettel méreget. A kasszánál sorban állva mintha valaki a hátam mögött Jorgét emlegetné. Éjszaka felriadok, mert az az érzésem, valaki engem figyel a sötétben. Magamban keresem a hibát. Már rögtön az elején óvatosabbnak kellett volna lennem. Pablo nem hasonlít sem apámra, sem a nagyapáimra. Pablo ugyanis Savonarola kiköpött mása. Ez már csak akkor tűnik fel, amikor ez a jorgés ügy mérgezi a hétköznapijainkat.

A mi családjunkban soha senkinek nem volt ilyen kampós orra vagy ilyen mélabúsan ábrándos fekete szeme. Nálunk a kerek arcok és az izgágán ugrándozó kék szemek jellemzők, az, ami a bánáti svábok és szerbek keveredéséből végeredményként keletkezett. Az pedig elég zűrös párosítás, nem csoda, ha dédanyám sem bírt magával, és állandóan azon törte a fejét, hova tudna elszőkni a saját élete elől, és ezen sem a heves rác természet, sem a földhözragadt sváb mentalitása nem segített. De mindezt a dédanyám nagyapja tehető felelőssége: Lju-

bomir, aki egy átmulatott aradi éjszaka után, a korbély társaságot és a hangszereiken szunyókáló cigánybandát hátrahagyva, lóra pattant, és hazalovagolt. Az otthoniak épp ébredtek. Az istállóban már égett a lámpa, a konyhából edénycsörgés hallatszott. Ljubomir egyenesen felesége szobájába tartott kissé spiccesen, borostásan és büdösen. Hitvese az ágy szélén ülve álmos arccal fonta a haját.

– Hermina – vágott a dolgok közepébe dédanyám nagyapja –, van egy remek ötletem.

Mondanom sem kell, Ljubomirnak sosem voltak remek ötletei, sem karvaly orra. Hermina nem tartotta a világ legragyogóbb gondolatának, hogy lányukat valami züllött fráterhez adják. Az sem érde-

és felállt, ezzel jelezve: a maga részéről befejezettnek tekinti a vitát. Ljubomir tudta, most távoznia kell, hogy Hermina nyugodtan végezhesse reggeli készülődését. Némi egy helyben toporgás után összecsapta a bokáját, mint valami lefokozott huszárcapitány, és sarkon fordult. Hermina, még mielőtt férje becsukta volna maga után az ajtót, megosztotta vele egy magvas gondolatát:

– Különbösem jó a különböző dolgokat összekeverni.

Nem lehet tudni, hogy pontosan mire is értette ezt, mivel fél évvel később Julianna nevű lányukat hozzáadták egy némethez. Ennek a férfinak kerek arca volt, szalmaszínű haja, és szeme aprócska kék gombbá zsugorodott össze, amikor nevetett. És

hogy szakít velem. Bődületesen felsülök a spekulációmmal. Nem, nem Jorgéről van szó, illetve mégis. Nem kertelek többet, hanem egyenesen rákérdezek. A sértődöttsége tovább fokozódik, ha ez egyáltalán lehetséges. Most már a trónját éppen elvesztő Habsburg főherceg egy bohém laza fickó egy nyár esti hajókiránduláson, és Pablo egyre inkább Torquemada főinkvizitorra kezd hasonlítani, aki hitében meggyőződve még a pápát is simán máglyára küldené. Kiderül, pár nappal korábban egy kolumbiai fiú mesélte neki, hogy három hónapja van egy barátnője, akit pontosan úgy hívnak, mint engem. Ezeknél a szavaknál jelentőség-teljesen néz rám, hogy hallám, tanúsítok-e valamiféle megbá-

kívégzőosztagnak. Megszűnik minden. A grammatikai szabályok lepotyognak a józan észről.

Mivel nem akarom, hogy az emberiség történelmének újabb rémalakját kelljen felismernem Pablóban, inkább bevallok mindent. Töredelmesen. Lehajtom a fejem, úgy állok ott, mint Mária Magdolna, aki az Úr Jézustól kér bűneire feloldozást. De Pablo nem Jézus.

Ennek ellenére minden erőmmel azon vagyok, hogy lássa: én mindent megbántam, még azt is, amit nem követtem el, de akár elkövettem volna, mivel eredendően bűnös vagyok, tehát jóra tőlem nem lehet számítani. Nem nézek a szemébe, lehajtom a fejem, és remegő hangon, halkán beszélek. Felmerül bennem, térdre kellene vetnem magam és megcsókolnom a lábát. De elhessegetem a gondolatot, mivel ez még Ljubomir szerint is túlzás lenne. Így marad a lehajtott fej. Óvatosan pillantok fel, hogy lássam Pablo reakcióját. Ő boldognak tűnik, hosszú arcán elégedettség tükröződik. Mintha bólogatna is, de ebben nem vagyok biztos, mivel háttal áll az ablaknak, ahonnan teljes erővel ömlenek be a napsugarak. Pablo, anélkül hogy tudna róla, fényárban úszik, és úgy áll ott glóriával a feje fölött, mint egy azték hős, akit éppen most fogadott kegyébe a Napisten, amely jeles eseményt csakis egy kiadós véráldozattal lehet megünnepelni.

Valami ostoba naivitás miatt azt hiszem, az egyetlen észszerű reakció, ha azonnal szakít velem. De ő ahelyett, hogy megszabadulna egy ilyen caskától, mint én, elnézően elmosolyodik.

– Tudtam – mondja –, tudtam. De ne félj, nem olyan nagy a baj.

Pedig ellenkezőleg. Ott billeg előttem az azték Torquemada némi habsburgosan fölényes mosollyal a szája sarkában, miközben kezében egy jádekéssel közelít felém, és a háttérben a tömeg már őrzöng, mivel nincs igaztobb látvány, mint egy ember módszeres és rituális kivégzése.

– Én majd segítek neked megjavulni.

És igen. A bőr engedelmesen szétnyílik a kés előtt, és ott pulzál a szív.

Mivel semmi kedvem sincs holmi homályos szent célokért meghalni, inkább angolosan távozom, azaz franciásan – ahogyan a spanyolok mondják. Utánam fut. Telekiabálja a lépcsőházat: hogy ne legyek gyerekes, ő csak a javamat akarja.

– Tudom – kiabálom a földszintről –, csak az a baj, hogy én Jorgét szeretem.

kelte túlságosan, hogy a birtokaik szomszédosak ezzel a remek férjjelölttel, és hogy pompás nemesi előneve van, illetve garantáltan és megmáshíthatatlanul római katolikus. Valamint az is teljes mértékben hidegen hagyta, hogy ez a fiatalember Ljubomir legjobb barátjának a fia, mert ez nem-hogy előny lenne, inkább hátrány. De mivel Hermina úrnő, ezért tartózkodik véleményt nyilvánítani hites ura barátairól. Ez lesz a legjobb mindenkinek – tette még hozzá Hermina, majd befejezte a hajfonást,

elég sokat nevetett. Pablo sohasem. Szóval egyértelmű, mindenről Ljubomir tehet.

Egy este felmegyek hozzá. Már ahogy belépek, látom rajta: valami történt. Rákérdezek, ő sértetten, mint egy Habsburg főherceg, aki most veszette el minden jussát a trón megöröklésére, mondja: minden a legnagyobb rendben. Ebből tudom, nagyon nagy a baj. Gondolom, ha megint ez a jorgés dolog kerül elő, inkább mindent bevallok, csak már lendüljünk túl rajta. Mert mi lehet a legrosszabb, ami történhet? Az,

nást, mert ha nem, akkor kellené. A helyzet nem kínos, hanem egész egyszerűen elviselhetetlen. Ő meg úgy viselkedik, mint egy azték főpap, aki most fogja kitépni az áldozat szívet, amelyet a tömegnek felmutatva fog felajánlani Napistennek. A gond csak az, hogy az én szívemet akarja kitépni, és nekem semmi elszámolnivalóm nincs ezzel a vérszomjas bestiával, aki nem áttolja magát istennek beállítani. Hihetetlen, de már Torquemada is inkább tűnik bohókás kispajtásnak, mint mindenre elszánt egyszemélyes

Szurkos András

Prózavers,

amelyben megigézi a székelyt csípőtájékon Budapest

József Attila szülőháza és a még nem létező Petőfi híd közti foghíjas téren száz éve építtette valaki a nagy házat, amelynek tornyában komfort nélküli lakást hirdetett árverésre az önkormányzat. Rám talált a hallomásból ismert érzés: „bezárom az ajtót, és tudom, az enyém”, lesz a fejem felett „saját fedél”, el ne kiabáljam, még csak esély. Kértem a bennem élő Isten segedelmét.

Szemrevételezésre felvonóval a legfelső emeletre, onnan gyalog jobbra fel, esment jobbra újabb lépcsősor, a falak közt óvatoskodik két hasonszorú alak lefelé, mintha tojásra lépnének. Alighanem egy cipőben járunk. Ki sem fújom mellkasomból a nehézségi erőt, fogad a gondnoknő: erre tessék, ez a lakás, meg lehet tekinteni - kitárt ajtó felé emeli karját, és szétnyílik a pongyolája. Szemcsepp-pálinka – betilinkáz a hatás. Villámlás sötét égen, a dörgés várat magára, sejtjeim indulnak nyomban osztódásnak. Tekintették-e meg sokan, nem csak akiket látott, de öt óra tíz, nem múlta idejét. Háztűznézés egy füst alatt. Fenn templommagas mennyezet, lenn hajópadló, kemény, nem recseg. Felérhetetlen magasságban kis híján plafonig nyúló ablakok, nem keskenyek, csak annak tűnnek. Felugrom, mint labdarúgó bütürúgásra, de nem látok egyebet, csak felhőkombinés eget. A hölgy értékelni teljesítményemet. Égő lóg egyszál vezetéken, napsugarak pásztázzák az irdatlan légteret telibe találják a domináns légköri frontok, cserépkályha állja az ostromot.* Mint egy kicsike falu, állok tanácstalan. – Északnyugatiak az ablakok, de látja, nyáron estefelé besüt a nap – segít a mérleg nyelvén a hölgy, látva baszuta határozatlanságomat. Hirtelen őrmesterhangra vált: különlegesen szigeteljem a fürdőszobát, a lakása pont alattunk, nehogy eláztassam. Józanít az aggodalmaskodás örökké, mosás, fürdés, üszküpülés, lesz baj elég itt. Lelkére kötöm, megússza szárazon, én sem szeretem, ha az ostor rajtam csattan.

Csak tudnám, miként kell harcolni pénzzel! Ha nem nyerek az árverésen, kudarcra ér fel. Pityvarlik bennem a remény: megnézheti száz pompamániás, egy sem mond mást, nem látott ennél furcsább lakást. Szeretnek fitymálni: szőr az, nem bajusz. de képzelem és látom, milyen lesz pödörve, a kívánság az kívánság, hajolj csak előre, nem háziolvasmányból tanulja senki a bazsalikomillatot, túl a negyvenen. Ha rámegegy a gatyám, akkor is megveszem.

Nem spóroltak a falak vastagságán, az emeletek magasságán. Megélt a ház derűt, borút, két világháborút, kibírt egy népi demokráciát és egy ötvenhatot, amikor a báránytól rettegtek a farkasok. Lakói közül sokan odavesztek, Nyugatra menekültek, vagy hóhérainkkal cimboráltak. A kommunizmus bűzét ki sem sepepte falai közül az áldemokrácia hurrikánja, a lakók tulajdonosokká avansáltak. Régi bűnöknek hosszú az árnyéka, de eljött a látszatkeltés ideje. Fogsormosoly a biztonság kedvéért.

Milyen fontos megfogalmazni, hogy az ember mire vágyik! Közvetítők jelentek meg a láthatáron: „az úrnak munka vagy pénz hiányzik?": gazdát cserélt a ház fele kedvező áron. Hostel nyílt az épületben, ami a lakókra inkább jól, mint rosszul hatott: a bekamerázás véd, mint a vakcina, a szomszédal „jó napot” tart kapcsolatot. A torony maradt senki tulajdona. Divatjamúlt bútorok, miegyebek tárolóhelyévé lépett előre. Kakukktojás-fajták vetettek rá szemet, műveleti területté nyilvánították: a bútorokat eltűztették, a lakókat megfélemlítették, kiviselte magát a ribanclepedő. Berdózásaikat hírül vitte a Duna. A padláson megbüszödött szeméttel takart csontokra figyeltek fel a tettere készek, nem a régészek.

Nem mondom, próbára tett az árverés. Farhamba ülni pókerarccal csőre töltve! Minden licitet lepipáló nyilvánsszöim röpködtek a gyülekezet szemfüleire, életem első pénzcseréjén tettem pontot az i-re. Keresztet vetni ölbe tett kézzel nem lehet, a katlanérozást a testem sínylette meg. Gázosok, vizesek, kéményesek, falazók adták egymásnak a rézkilincset. A vízvezeték-tervezők a Balti-tenger szintjétől számolták a magasságot, nem az Adriaiétől, mint szokták régen, fiatalon. Öt nagy ablakom létráról nyitogatom, galamboknak hirdetek ígét, ők felülnek hívó hangomra bezzeg, néha berepülnek. Szemem gyújtópontja a végtelenben. Hálósobám bensőséges emeleten, álmaim tűzfészke támlás faágy. Nyitják-csukják lombbernyőiket a fák, tősgyökeressé vénítő éveim utánozzák. Akik kutyasétáltatás után mindig várták a liftet, fájlalva lábukat vagy derekukat, elhurcolkodtak, nem várták meg Karácsonyt, a feltámadásba fűrnak alagutat. OMLÁSVESZÉLY felirat jelent meg a falon, szürreális vakolatvihar csapott a Dunába. Az állványzat tág ablakaim fölé nyúlt, függőnként szegeződött szemem az utca „enyém” oldalára. Nem az a legbátrabb, aki a rákot először megette, a tetőfedők százszor felette állnak. Újjá pofozott ház tornyában lakom, felhők úsznak be az ablakon.

Szerkesztőségünk szeretettel köszönti a 80 éves költőt!

Eszteró István

Süket koncert

Évek óta süket koncert, billog illet tiltakozót, hallás nélkül szolmizálók önérzete túskebozót,

kakofóniától százszor megundorodva kiszállna levélhangjegyjű kottából szimfóniát zengő szálfá,

hol roskadozó dirigenst nem dúcolnak kicsi ászok, torokhangú áriájuk merevgörcsű isiászos,

hadonásszon sikkasztó had hangvilla helyett bilinccsel, lopók között szegény ember soha többé nem kilinccsel,

hol a halál kórushangja álnok világnak is hamis, vírusváltós voks vigéce nem bizniszel ragállal is,

természetellenes törvényt nem sínylenek Antigonék, lekushad a retorziót kiáltó briganti tornép,

dekadens szív, satnya sejtű segélyére sokadalom migrációja meghökken ölelkű pentaton dalon,

lombkoronát körülzengő viráglakodalmas méhek menyasszonyi bibét s porzó vőlegényt fel nem cserélnek,

nem térdepel gyenge fűszál, csak az Isten színe előtt, nem csókolja senki lábát, csak a lógó lábú esőt.

Ó, Tokió

Ma több mint félszáz várost is hálójába szűrt hajdani halászfalu metropolisi szegélyén kikötni cseresznyefák menyegzőjének fehér-fátyolos ünnepén, lökdösődés nélküli tömeg-hullámban sodródni szirmok, színek, ízek, hangok hangulatárján, éttermek csípős curry-illatával kószálni kacér kirakaton túl bagolyhuhogásos rengetegig tokiói éjben, faragott utánzattal fekete siphás cséreket csábítani fióka-költésre szennyvíztisztítóra épült tengerparton, végtelen békakonzertre fülelni a tizen-négymilliószoros bányászó magányban, fabulát írni halpiacra hajnali nagytakarítás előtt hajszál-pontosan érkező varjak vitalitásáról, cápa-oligarchiát mázsás halászhálók halaitól elhárító cseles manőverezésről, japán betűkkel írni haikut madarak cifra lábnyomán testet-lelket megfiatalító láva rokon vérű csillagporába, elszállni utána a cseresznyevirágos víztükrokn halkan zümmögő hajók méhrájzásával.

Szerkesztőségünk szeretettel köszönti a 80 éves költőt!

A HIÁNYZÓ ZONGORA

Lakatos-Fleisz Katalin

Mint minden kora reggel, felkelés után, most is a Goldberg-variációkat hallgatta. Szerette, ahogy a *Variációk* első ütemei még mintegy az álom utolsó pihéiből szállnak ki álmodozón. Ágynemű- és felkelésszaga van a bevezetőrésznek, jól illik hozzá a gőzölgő kávé, amit a konyhából hoz be magának. A billentés is álmodozó, épp csak érintve vannak a billentyűk. Egészében olyan, mintha a zene magától röppenne ki valahonnan. A nyitott ablakon szállna be, mint egy nevenincs természeti jelenség.

Az első korty kávé még forró. Jölesik. Mint ahogy a csend is, bár tudja, nem tart sokáig. Ezért aztán szorongva a külső apró zajokra figyel. Nem, ez még nem a belső szoba ajtónyikorgása. A szülei még nem keltek fel. Megkönnyebbül.

Gondolkozni próbál, összeszedni magát. Élete folyamán egy dolgot megtanult: vannak jó és rossz hangok. A világ tulajdonképpen e két hangcsoport váltakozása, vegyülése. Az emberi hangoknál is így van ez. Még mielőtt a szavak jelentését értené, a konyhából kiszűrődő zajokban, tudja, miféle hang ez. Ahogy jön haza valahonnan, már a kapuból hallja, amint az anyja vagy az apja nagyon magyaráz valamit, mert ilyenkor emeltebb hangon kell beszélni, meg kell győzni a másikat. Hogy épp új vízpumpát kell venni, vagy nem venni. Vagy a melegházat megjavítani. A szellőzőberendezést. Vagy... vagy... vagy...

A jó hangok nem akarnak semmit. Egyáltalán nincs bennük

akarát. A Bach-zenében is azt szereti, hogy nincs benne akarát. Hogy miközben a fóliasátorban a paradicsom- és zöldpaprika-palántákat locsolja, hogy a párás melegtől szinte alig kap levegőt, felzeng benne a *Francia szvit* menüett tétele. Valóságosabban, mint bármi. Akkor a legtisztább ez a zengés, amikor akarattalanul, a semmiből lepi meg. Az éles emlékezetbe beleszédül. Tehetetlenül hallgatja magában a zene lüktetését. A zenének látása is van, a zene látja ezt az egész jégszürke fóliasátort, ahogy átfúti a nap, a sátor mögött verdeső madárszárny nyomán kirajzolódó körvonalakat. Beljebb, a füves pázsit, szőlő, gyümölcsfák után a nagypapja által épített ház, benne a hátsó szoba a hiányzó zongorával...

Bárcsak sosem került volna sor erre a választásra. Bárcsak sose látta volna megdöbbszent, zavart, szinte megszeppent arc kifejezésüket. Mert igaz ugyan, hogy az apjának is szép hangja van, mélyen zengő tenor, de ezt a tudását csak a templomban, az énekarban használja. Az más. A templomból hazajövünk, levetjük az ünneplőruhát, és végzünk a magunk dolgát.

Ahogy ott álltak, kicsin, árván, zavarodottan, szánta őket. Hogy ilyen nagy választásra kényszerültek. Hogy önmagukat vagy őt választják. Az ismerős mindennapit: az enyémet, vagy az ismeretlent, bizonytalant: a másikat. Nem haragszik rájuk, hogy önmagukat választották mégis. Ahogy elnézi apját, amint szívritmus-szabályozóval is permetezi, hernyózza az almafákat, emelgeti a palántásládákat. Kora tavasszal folyton az időjárásról fürkészi, hajnalban már fent van, hogy füstöljön a gyümölcsfáknak. *A tiéd lesz itt minden, fiam, úgyis, ha meghalok* – szokta mondogatni, ha munka után elüldögél kicsit a konyhai félhomályban.

Látja, ahogy ott álltak a döntés súlyától meggörbülten, amikor is Juli néni, a zenetanárnő egyre jobban beletüzesedett az abszolút hallás és muzikalitás korán felismerhető jeleinek ecsetelésébe. Arra, hogy zongorát kell venni mindenképpen, tétován bólintottak. Nem mondták, hogy nem veszik meg. De a zongora helyett mindig volt más megvennivaló, ami fontosabb, azonnali. A zongora, súlyos tömbjével mindig ott lebegett a fejük fölött. Egyszer pedig még gyűjtöttek is rá, külön bankszámlát nyitottak. A hátsó szobából kiselejtezték a limlombokat, hogy az lesz a zongora szobája. Zöld zsalugáteres ablaka minden nyáron nyitva, hogy a rézsút betűző napfény minden leleplezésnél világosabban mutassa meg azt az ürességet. Fénylő hiány.

Sajnálja őket, féltő aggodalommal lesi minden mozdulatukat, kérés nélkül ugrik bármilyen munkára. Sajnálja őket, mióta

ilyen szakadék nyílt köztük. Hogy ő már egy idegen, számukra ismeretlen világhoz tartozik. Hogy már nem lehetnek egy közösségben. Sajnálja őket, de mégis... Ha az anyja vasárnap délutánokon kedvenc kutyához öleli, hogy hát *mindenben segít nekem a kislányom, nem is tudom, mit csinálnék nélküle*, semmiféle gyengédséget nem érez.

A hiányzó zongora szobája maga is hiányzó szoba. A ház hiányzó szobája. Nincs miért bemenni, nincs funkciója. Nagyszülőktől örökölt nehéz, sötét bútorok lakják, amit csak vitrinbe zárt, sosem használt herendi porcelánok oldanak valamennyire. Régi esküvői képek, amin a mennyaszszonyi csokrot tartó kéz már megbarnult, megkérgesedett munkáskez. Hiába a tüllfátyol, csipke és koszorú finomsága, még előttük volt a ház, hogy fel építeni a két kezükkel. A hat gyerek, akiket meg kellett szülni, felnevelni. És akikből becsületes munkásemberek lettek, nem kótyavetyélték el az életet megfoghatatlan álmokra. Mindegyik a saját kezével építette fel a házat, mondják, egyik fiú saját tégláégetőt is épített a falu szélén, egyenként égette ki a téglákat a házához. Ott is halt meg infarktuszban. A lányokat soha egy pillanatig sem hagyták dolog nélkül, ha a házimunkával végeztek, hímeztek, kézimunkáztak.

Ebben a szobában vasárnap van. Egy sosem látott örök vasárnap tanyája, amire folyton csak készülődünk.

Az anyja is ide hozta be a szomszédasszonyt a zongora helyét mutatva, hogy hát híres zongoraművész nő lesz a lányból... Most is látja az anyja arcát: azt a felfénylő, tiszta tekintetet, aminek – akárcsak egy ünneplőruha – a hétköznapi gondjaiban nyoma sem lesz már... Itt van az apja fekete ünneplőöltönye is, naftalinban, amiben az énekarban lép fel, mostanában egyre ritkábban. Amikor azt mondogatja, *oda kellene már adni valami cigánynak*, szíven üti. A vállára felakasztva mintha most is viselné valaki.

*

A kávé elfogyott, a zene ütemei is mintha már fáradtabban kopognának. Ideje végiggondolnia a napját. Ha felszáll a harmat, majd fűvet nyír, utána talán bevásárlás, a nagytakarításnak is itt az ideje már. Ez a napja is tiszta, világos lesz, minden titok nélküli. Az időről, ami ott játszik a nyári napfényben a váza lilioimai között, nem vesz tudomást. Délután, miután kitergetett, már az este következik. Az elképzelt jövő vonzó kiszámíthatatlansága helyett az egymásra következők világossága. Monoton rend. Variáció.

Ferencz Imre

Bagó

Ma már egy verseskönyvet bagóáron megvehetsz az antikváriumban, de előfordul, hogy ingyen utánad vetik...

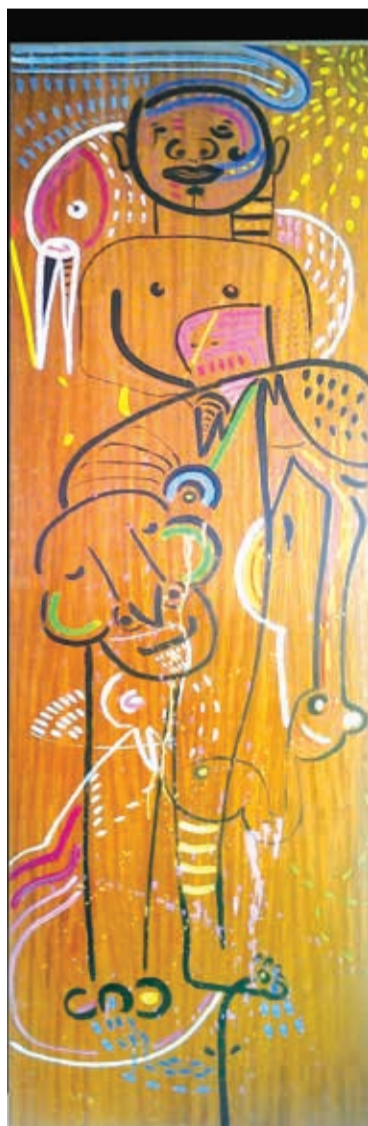
Bagóáron? Tévedtem... A legdrágább manapság a bagó, vagyis a cigaretta, amely már formatervezett luxuscikk, s amelynek a dobozán kötelezően ott az antireklám, az elrettentő halál száz arcúata... Kérek – mondja a vásárló – egy olyat, amelyen a tüdő rohad, vagy amelyen egy daganatos nő vonaglik!

Mi még hajdanán olcsón hozzájutottunk a koporsószegek nevezett szivarhoz. Cicomátlan volt, a dobozra nem írtak egyebet, csak az elnevezést. (Kérek egy csomag Marosestit!) Hogy árt az egészségnek, és halált okoz? Miért írta volna rajta, hisz anélkül is tudtuk... Mi értelme a képmutatásnak, ha a figyelmeztetést be nem tartjuk?!

Kezdetben nagyozolásból, majd megszokásból szívtuk. (Így tudtuk elviselni a kommunizmust – mentegetőztünk később.)

Most már van kínálat bőven. Így viseljük el a kapitalizmust. Edd meg, idd meg, ha kívánod, és szívjad, ha kell, ha van rá pénzed! Van választék bőven: vékony vagy vastagabb, erősebb vagy gyengébb, a doboza piros, szürke vagy kék...

Krisztusi koromig elszívtam én is a koporsószegeket. Aztán elnyomtam az utolsó csikket, és feltámadtam...

Czilli Aranka Ágota

Kolozsvár

A talpazat alsó lépcsőfokáról
lesd meg az éjszakai eget:
a múlt dühös lópofa,
tágult orrlyukaiban
feketéllik a történelem –
Premier plán.
Fülei közé feszül
a csillagos végtelen.

*

Az idő kovácsolt
spiráljai a kőkerítésen.
Tiszafák,
márványlépcsők
vájatai.
Sok ma rohant át
vizsga után itt
a holnapba.
Kőbagoly,
kódémon,
könyvtárzaj.
Egyik lap a másikra
átfordul.
Kék csempe,
piros láda.
Pirosláda.
A könyv kinyílik,
betűi leszünk
a heideggeri
világolvasásnak.

*

Kockakő.
Hányinger utca.
Kocsmából lopkodott
mámortarisznya.
Este lejtőre.
Hajnalban hegyre.

*

A 14-est mintha álmodnám.
A 6-ost holtan is megtalálom.
Öt lépcső a mélyben,
két szürke vasajtó,
Erzsike nénik a kapusfülkében:
ugye feljöhet a barátom?
Öt vaságy. Penészes matracon
soha nem lesz már
ilyen gondtalan az álom.

*

Klinikák utcája.
Balra rozsdáette kerítés,
két vizsga között
vakbél nélkül maradtam,
jobbra újabb vizsgákra várva
anyává váltam.

*

Házsongárd. Rögök,
fájdalmas kövek.
Mindenki az én halottam.
Meg nem írt verssorok
bomlanak a földben.
Siratom magamat.
mint a zarándok,
megérintek minden sarokkővet.
Valaki a kabátom ráncaiba bújik
és hazamegy velem.

Neuschwanstein

Der verrückte König –
suttojják a teremsarkok
a boltívöblök
a festett falak

a baldachinos ágy sarkán ül
térdeit felhúzza az álláig
réműlt arccal nézi
az összesereglett turistákat
ahogyan apjára emelte szemét
mielőtt csattant a királyi pofon
gyermekarcán

Hegycsúcsok közé bújt
álmodott soktornyú csodát
minden magánynak külön
szobát emelt
fényűző termeket –
most bennük bolyong
a tündérkirály –
menjetek innen
ez az én palotám
az én váram
az én nyomorult
magányom

Tízenként vonulnak át
életén a szájtató vándorok
Lehull a fény a nép boldog
szelfik és bögrék őrzik
a nyári kalandot

A hegyek lábánál
a Starnberger-tó partján
kizöldült pásztorbot:
a víz sötét fodrán
csendben átsiklik
a véres tollú hattyúkirály

Gyimes

Először csak kirándulni mentem.
Aztán a rakottástelepi csendben
kalapot emelt nekem Isten.
Ilyen kék szemet máshol nem láttam.
Keménycsontú arca életzöld borostásan
ünnepi szép volt. Beleszerettem.

Másodszor már a közeléért indultam útnak.
Gyimesbükk mellett égmagas köveken
ezeréves lábához ültem.
S mióta a domboldalból kinövő
kék házak oldalán meglestem a reggelt,
a sietést, mint egy ruhát, kinöttem.

Egyszer házam lesz a gyimesi dombokon.
Mint egy öregedő feleség,
kenyeret dagasztok, és
nem vágyom sehova.

Törteli Réka

Ösztön

I.
A trikolor macska már a földön vonszolta a hasát.
A betonon kezdett vajúdni, nem feküdt a fűbe,
álltunk mi is, megdermedve, ahogy elsétál a kölyke
mellett.

Álltunk bizakodva, az udvaron minden forró
volt. Hátha nem pusztul el az anyaméhből kilökve.
Fél méterrel arrébb egy torzót hozott a világra,
végignyalta és továbbállt.

II.
Egy zsák babaruhát készítettek az istálló ajtaja mellé.
A csipkés rugdalózókkal törölték a malacról a nyákat,
csak kettő született, az egyiket a disznó szétharapta.
Elterült, szöggel az orrában. Sürgették, éjszaka volt.
Biztos fájásgyengeség. Önjelölt szülészek között
piszkított maga alá.

A babaruhák dohosak voltak. A koca pihegett,
félhomály táncolt rengő hasfálán.
Másnap reggel tíz malac küzdött az életért.
Harcoltak, hogy hónapok múlva melyikük
sétáljon fel hamarabb a platóra.

Megtörök

Azon a télen apuka faragott. Nem volt mit tenni.
Halpikkelyeket vésett az almáriumra.
Sellóuszonyt a tulipános ládára.
A gyerekeknek torokgyíkot tálaltak fel.
Mérge kis hulló, a légutakat körbezárta
szivárványszínű farkával,
sziszegett és vért köpött.
Pikkelyek a nyakán. Szabálytalanok.
Remegett apuka keze.
Már este volt, mikor a kutyát elásta, szegény puli.
Elfogyott minden, amit terelni lehet,
azután éhen döglött.
Jó kutyáért megtörök a férfiszív,
ha látja a nyomain a hóban.

törökországi levelek

György Attila

TIMUR KAPITÁNY LEVELEI TEKIRDAĢBÓL, NEVEZETT RODOSTÓBÓL (IX.)

HUSZONKETEDIK LEVÉLVÁLTÁS, ÚTILAPI.
RÓZSIMACSKA VISZONTVÁLASZA TIMURNAK

Jaj, te Timur, te Timur, drága hugicám, hogy nem süll le a szőr a pofádról...

Ezt a gyalázatot, ilyen szégyent hozni Reááááánk?!
Pfuj.

Te minden székely macskák szégyene, te, hát nem átalottál koszlott kikötői kóbor macskává vedleni?! Hol a macskaméltóságod? Ha Kőrösi macska el tudott menni Nepálig, te is hazasétálhatnál, de nem, te ott a kikötőben kunyerálsz a messzi Antáliában.

Leveledet olvasván gazdánk és személyzetünk búskomorságba esett, gazdaasszonyunk csak sírdogál, és készített neked egy pakkot, miközben én megpróbáltalak kikarmolni a családi képekről.

Szóval, bár meg nem érdemled, küldünk neked most egy pakkot, mint Nyilas Misi-nek, lesz benne fekete cipőkrém is, suvickold bé vele a képeden a maradék fehérséget, legalább ne ismerjenek fel.

Lesz a pakkban még zakuszka és vinete, tökfőzelék meg cékla (ezt mi már úgyse nagyon esszük, de neked ott jó helyen van), pityókat nem küldünk, azt mi is a törököktől vesszük.

Kicsi szalonnát is tettünk mellé, meg tepertyút, hátha felnéznek ezért majd rád a vagabundus társaid, meg valami almási füstölt sajtot. Váljon egészségedre.

Szilvapálinkát nem küldünk, mert a bolond fejjel ki tudja mit csinálsz ott tőle, s aztán kereshetünk, hova lettél el ismét.

Egyébiránt tudatom, mi itt továbbra is jól megvagyunk a házi őrizetben, a maszkot még nem szoktam meg, jaj, ha egyszer elkaphatnám azt a vírust, hogy meghóhérolnám...

Sanyarú, szerencsétlen sorsod miatt a pakkot most gyorspostával küldjük, egy vándorsólyom viszi, le nem fog szállni, mert annyi esze annak is van, majd lepottyantja neked holnap este valahol a negyedik és ötödik szemeteskuka között a mólón.

Szerető, haragos nénéd, Rózsi.

(Gyere haza, úgy hiányzik az a tökfejed,
kénytelen vagyok már díszítőket nézegetni, mikor eszembe jutsz...)
Kelt Csixereda, Haladás ucca

HUSZONHARMADIK LEVÉL, ÚTILAPI.
KEDVES, SZERELMETES RÓZSI NÉNÉM!

Drága, egyetlen, hön imádott Rózsi néném, nyávgásban ki nem fejezhető hálával köszönöm a pakkot, amit küldtetek, a kísérő szép sorokat megpróbálom elfelejteni, mert a belbecsben van a lényeg.

Ahogy igen helyesen jelezted, meg is érkezett a pakk, tényleg sebes volt az a sólyom, amelytől küldtetek, én már órák óta vártam a mólón a negyedik és ötödik kuka között, s hát egyszer csak jön, s pont oda dobta le, majdnem fejbeütött velem.

Aztán tovább is repült, pedig szép mellehúsa lehetett neki.

Azóta a dolgom teljesen jóra fordult.

Először is meghívtam a környékbeli macskákat egy közös lakomára, a zakuszkát erősen szerették, lehet azért, mert olajos volt, még a paszulyost is megették. A vineten erősen csudálkoztak, mert azt ugyan errefelé is eszik, de kikeverve majonézesen még nem láttak, nyalogatták is befele rendesen.

A céklát odaadtam Ömer pasának, aki napközben egy halas kordét húzogát, és nemzetiségére nézve számár, de nagyon befolyásos, és nagy tiszteletben áll errefelé. Hersegettette a céklát, s meg is hálálta.

Elárulta nekem, a móló vége felé, a kétszázharmincnyolcas számú halászbárka már rég elhagyatott, oda beköltözhetek, még ponyva is van rajta, ott engem senki nem zavar.

Jaj, drága néném, leírhatatlan volt az én örömem, egyből elévettem a szalonnát is, meg a füstölt sajtot, hát ilyeneket még a kikötőben nem ettek, volt nagy hálálkodás és zabálás.

Most már újra effendinek szólítanak, s újra felemelt farokkal sétálhatok.

A töpörtyút félretettem magamnak.

A bárka alja, amely immár úri szállásom, kicsit lyukas ugyan, s pici víz is van benne, de az orra teljesen száraz, ilyen tágas lakosztályban száműzetésem óta nem laktam.

Most megyek, és utána nézek a halfej-kereskedelemnek itt a kikötőben, mert azt hiszem, át kéne vennem az irányítását, most, hogy ennyi hívem lett.

Drága Néném, erősen köszönöm a pakkot. S küldjete meg, mert az itt nekem igen jó. Az se baj, ha avas a szalonna. Tegyetek túrót is legközelebb.

Szerető, hálás híved, Timur effendi,
kelt a Márvány-tenger partján, 238-as számú úszó lakosztály.

vers

Vári Csaba

Margóvers

Aki átment és hetvenhét próbán van túl,
azt megtartja és megengeszteli az Úr,

gondolom el, mint aki visszanezi az útját,
áttévelyogtam elég évet, szerelmet, utcát,

de heveny hetvenhetességem látletlenül,
hetvenhét bajos életem kórlapját eltettem

valahová, születésem óta, itteni idő szerint
négy évvel múlt négy évtizede, s telítve mind.

Immár csak a legnehezebbje van hátra,
a metszés, a bizonyosság, a krisztusi kor,

mely az Atyánál van, s ha majd úgy látja,
megmenekedett benne a lelkem akkor!

A hetvenhetedik év naptárában majd ez áll:
emlékezz, mikor előkészültél, mit vállaltál,

hogy nem választhat el a te Teremtőtől
se hetvenhét élet, se hetvenhét halál!

Mert földbe vagy tűzbe tehetik a testet,
ahol a létezés szent szövete megfeszlett,

hetvenhét helyen is össze kell varrni,
addig végezni kell azt, amit kiadtak,

és hetvenhétszer is, élve kell belehalni,
ha kell, s holtan kell újjászületni a fiaknak,

különben bennük-bennem ítéltetik meg
az atyák vétke mind, minden hetediknek,

ha kell, most és hogyha kell, hetedízigen,
meg kell mosni naponta, hogy átláthatóbb

és átadhatóbb legyen akkorra a szívem,
föl kell kenetni bennem a balfelőlí latort,

hogy megszenteltessék és áldassék mind, ami
kimondva van és mégsem lehet kimondani!

B. Tomos Hajnal

Utazás

Egy hosszú-hosszú gondolatsort
olvastam a minap,
melyben egyszer sem írták le a szót,
hogy társtalan, és mégis végig úgy tűnt,
hogy egy elgyötört férfi motyog magában,
talán küszöbre vagy hokedlire roskadva
beszél az átizzadt párnáról,
síró-dadogó ébredéseiről,
az inkubátorban felejtett gyermekkoráról,
szobája falán átszűrődő szívveréséről,
megszégyenült, kamaszos próbálkozásairól,
egy városról, melynek a nevét már elfelejtette,
a személyvonat bagószakú fülkájéről,
ahol mellette utazik örök időktől fogva,
de sohasem vele.

Szégyenmosoly

Elmarad a régi szánkóverseny,
elemista értesítőmben a
piros tintával írott tízesek,
vizsgák izgalma,
s az a diszkrét, fűszeres illat,
mely az esküvői csokromból áradt
a fényképészre várva –

mindent megelőző egy mosoly
apám ajkán
két könnyesepp között
a régi konyhánkban,
mikor anyám halála után,
először tettem eléje a párolgó levest.

A CSANÁDI KISIRATOS ÉS NAGYVARJAS TÁJSZAVAI (PL-ZS) *Vajda Anna Noémi*

Az Arad megyei Nagyvarjas és Kisiratos tájszavait vettem össze a teljesség igénye nélkül. A mindkét faluban ugyanúgy használt szavaknál nem jelzem a helységnevet.

plézúros 1. *mosdatlan (arc)*, 2. *varas (arc, nyak)* (Nagyvarjas)

„Plézúros, akinek arcán, nyakán kosz virít, de mondják olyankor is, ha valaki csúnyán lehorzsolta arcán nyakán, felsőtestén a bőrt, és varas lett.” (Szabó István)

pöndöly, *'alvószoknya', alsószoknya, valójában alsóruha*

„Pöndölyben van valaki, ha nincs alatta (a pöndöly alatt) semmi. »Csak úgy, pöndölyösen kiszaladt az úcára!« Vagy: »Úgy mögijedt, hogy egész pöndölyben mönekiült.« Egyszerű, durva szövésű fehér vászonból készült, a nyakán zsinórral húzták össze. Néha-néha öregasszonyoknál láttam kiterítve a dróton száradni, mosás után, és a nyakvívás mentén piros, apró rózsabimbók, kék ibolyák és búzavirágok voltak varrva. Fontos, hogy fehér vászonból készült, így állapították meg a kíváncsiak, hogy tiszta-e az asszony vagy lány, ha 'pöndölybe kapták' (látták). A nagyvarjasi, igényesebb legények, ha 'kiszömeltek' egy lányt (komoly kapcsolatra, udvarlásra vagy feleségnek), mindég mögnézték a kezint a körmit is: »Gyászol-é?« Hétköznap, mezei munkálatok idején elnézték a 'fekete galléros körmöt', de szombat este, vasárnap, ünnepnapokon már nem. Persze, nem minden legény volt ilyen finnyás. Van egy közmondás is: Ha nem szép az asszony, dobd a fejire a pöndölyt, oszt mingyán szép lösz, amit lácc.

A lányok a férfi tartását, járását és cipőjét nézték. Tiszta-é az ingnyak? Aztán közelebről: van-é izadtságsgaza, testszaga? Pálincaszagú, borszagú-é? De leginkább azt, hogy milyen ügyes, milyen dolgos. Meg milyen magas. Szerették, legalább is kedvelték a viccös, humoros legényeket, a 'jó bemondásokat'. De a nők mindig is nagyon realisták voltak a mi falunkban. Ki nem állták a fölvtágós, nagyotmondó, humort erőltető hímeiket. 'Mindönt a maga helyin!' Valamiért lenézték a szőke legényeket. Barna legény! — az volt a valami! A szőke legényre aszonták, 'szalma nyőt a fejin'." (Szabó István)

priccös nadrág, priccös nadrág (l. **bricceses nadrág**)

prikulics, hájdikuli, markaláb, rakamasz *lédérszerű lények, a gyerekeket ijesztgették velük* (Nagyvarjas)

— Ha rossz löszöl, elvisz a prikulics!
— Elvisz a prikulics! Majd ad neköd a markaláb! Ellátja a bajod a rakamasz!
„Volt még a hájdikuli! Ez is elvitt, adott nekünk, ellátta a bajunkat.” (Szabó István)

rakamasz l. **prikulics**
részög, részögöt dob, sutya (Nagyvarjas) *balkezes játékosnak balra csapódik a tekéje* l. **kugli**

rezenéroz, rezeníroz, rezenírozás 1. *rosszalkodás* (Kisiratos) 2. *'mikor a gyerekek valami rosszban sántikálnak, többnyire titokban, titkolózva'*, 3. *félrelép* (Nagyvarjas) l. **jómadár**

„Ha egy asszony vagy embőr 'félrekalapált', és a falu megtudta, ki kivel, akkor azt mondták: 'rezenéroztak'." (Szabó István)

rózsa *kislány nemi szerve, kinyílt a rózsája az első havi vérzés* l. **paszuly, virágzás**
„Mosd mög a rózsádat! A rózsát mög köll mosni!” (Fodor Rozália)

rózsás *kislány* l. **paszulyos**
„Nekünk van egy rózsásunk, mondták, ha kislányuk volt.” (Fodor Rozália)

setye, suta, sutya, sutyábul, sutábul, sutyával 1. *bal, balkezes, bal kézből, pl. 'sutyával' ír* (Kisiratos és Nagyvarjas) 2. *suta, ha az állatnak letörik az egyik szarva* (Kisiratos) 3. *sutya, ha a baloldalhoz üttődik a tekegolyó a kugliban* (Nagyvarjas)

„Akkora pofont attam neki sutyábul...!, vagy: Nézd, sutyával öszi a levest!” (Lévai Lajos)

sindisznó (Kisiratos), **sin, tuskös disznó** (Nagyvarjas), **sündisznó sün**

„Azt hallottam, hogy: tuskös disznó. Ugyanis nálunk a túske helyett a 'tüsök' járta, a tövis helyett a 'tüvis'." (Szabó István)

süinkutya sün
„Különbséget tettek süindisznó és süinkutya között. A süindisznónak rövidebb, kerekesebb, *disznósabb* orra volt, a süinkutya pedig hosszabb, hegyesebb orral bírt.” (Szabó István)

süvegöl a vesztés fél 'süvegel' egyes *kártyajátékokban, azaz a következő parti megnyeréséig büntetésből leveszi kalapját, fejkendőjét, pl. az opletányban vagy a hatasszonyosban.*

strupándli, pántlika *harisnyakötő*
„Gumiból készült harisnyakötő a strupándli. Otthon varrták. Ráhúztuk a harisnyára, zoknira, akkor még nem volt gumi bennük gyárilag. Aztán a zokni, harisnya felső peremét ráhajtottuk, hogy ne csússzon le. Lecsűszott, de ritkábban.” (Szabó István)

Szorulsz! *erős szidást vagy testi fenytést kilátásba helyező fenyegetőszó: 'Vigyázz! Kikapsz!...' , 'Szorulsz anyádtul, ha mögtuggya!'*

szötyög, szötyögés *cuppan a csizma a sárban* (Nagyvarjas) Kisiratoson: a sár 'latyakos', 'összecsapta', 'összefröcskölte' az embert.

szúnyogfa *a tamariskafélékhez tartozó cserje, nem a 'cidrus' és nem is szil* (Nagyvarjas)

„Az egyik tamariskafajtát pici, fürtös bogóyszerű, piros vagy rózsaszín terméséről szúnyogfának is nevezték. Aszonták, azé, mer ezekből a pici, szabálytalan alakú termésekből bújnak elő a szúnyogok. Van még ilyen bebetonozott tévhit. A süindisznót azért irtották, mer mögfogja a kiscsirkéket. Mer odacsalogattya a kígyókat. Ellopja a szilvát, almát, ami leptyog, mert möghengörgödzik rajta, oszt így fölszúrja a túsökjire, oszt elviszi. Drága, kicsi, ártatlan lény — akár a magyarok címerállata is lehetne, annyi előítélet, üldöztetés, rágalmazás sújtja.” (Szabó István)

teperzékol *hajbakap* (Nagyvarjas)
„Néhai Oláh Jóska bácsi és Bojtos (Mese) Jóska bácsi használta olykor. A *toporzékol* dinamikusabb, harciasabb kinövése, elfajulása. Ha két gyereket vagy néha asszonyok harsányan, teli torokkal szidják, leordítják

egymást, s aztán egymásnak esnek olyannyira, hogy leteperik egymást, túllépnek a verbális agresszióra, a toporzékolásra.” (Szabó István)

tilinkóztat, tilinkózik *ímmel-ámmal, kedvetlenül, lassan dolgozik* (Nagyvarjas)

tötönél, tötönézet, tötönégelés, tötönöl *halasztgat, húzza az időt, lusta, kifogásokat keres, nem szeret dolgozni* (Nagyvarjas)

„Vót Nagyvarjason egy selyp asszony, oszt amikor mások hét elején már kezdték a kapálást, ű nem. Mikor oszt mökkérdözték, hogy hát mé nem, aszonta, hogy majd 'csütöjtötön' kezdi, mer dóga van. De 'csütöjtötön' sé kezdte, akkor aszonta, majd 'pintötön'. Oszt akkor se ért rá. Gyütt egy hosszú eső, elgazlott a föld, nagyobb lött a gaz, mint a kukorica. Na, így lött a tötönégelés és nagy családja.” (Szabó István)

tüsök *túske, pl. a süindisznó 'tüsökje'*

uzsonnya *uzsonna*. Nagyvarjason ny-nyel, Kisiratoson n-nel ejtik.

„De. tíz körül és du. fél öt — öt óra tájban. Ebéd pontban, mikor a déli harangszó megkondult. 'Ebéd harangszókor!' Ez egy szigorú napirendi pont volt. Ahol nem harangozáskor ültek ebédhez, vagy az asszonyt 'szóták mög, mer lusta', vagy az 'embört, mer tutyimutyi', az asszony hordja a nadrágot. Reggeli, früstök aratáskor a kötélverés után, hét óra körül. Mire befejeztük a früstököt, fölszaradt búza, lehetett kaszálni. S a vacsora, mikor hazaértünk. Este nyolc-kilenc óra között. Mikor 'léesött a harmat' a kaszálásnak annyi!” (Szabó István)

vándli (Nagyvarjas), **vangli** (Kisiratos) *a teke lecsúszik a pályáról*. Hogy a jobb- vagy balkezességhez mérten melyik oldalra csúszik le, Nagyvarjason 'gallérnak', 'csámpának' vagy 'részögnek', 'sutyának' nevezik. l. **kugli, gallér, csámpa, részög, sutya**

„Mikor a kugligolyó nekicsapódik a kuglipálya valamelyik oldalának.” (Szabó István)

virágzás, hónapszám (Kisiratos), **havibaj, möggyütt neki, vendégje van, vörösköröszös hétön van, vörösköröszte van, ázik, úgy van** (Nagyvarjas) *havi vérzés* l. **rózsa, kinyílt a rózsája**

„Virágzásban van'. 'Möggyütt a virágzása'. Kislány, asszony havi bajára mondták.” (Lévai Lajos)

„Möggyütt a lánynak a hónapszámja.” (Fodor Rozália)

„Nálunk is volt virágzás. K. Bözsi néni egyszer boldogan újságolta nagymamának, hogy »az én Rózsikámnak kinyílt a rózsája.« Mivel tél volt éppen, megkérdeztem, milyen rózsza nyílik télön? Aszonta, »a lányok rózsája, úgyse értöd, te még kicsi vagy ehho.« Aztán megkérdeztem a suttyó, nálam tíz évvel idősebb Oláh (Tótoláj) Antit, hogy ű mit tud errül. Ű mindönt, még annál többet is tudott. Havibaj; 'möggyütt neki, azé idegös'; 'nem gyütt mög neki, azé idegös'. Így is mondták: 'vendégje van, vendégöm van'. Nagykoromban hallottam: 'az asszony most vörösköröszös hétön van'. 'Vörösköröszte van'. Egy asszony mondta anyámnak, én meghallottam: »Mari, én mikor ázik, úgy fáj a hasam.« Aztán betört a mindent legyőző tudomány: 'mestrácijó'. Nehogy ez legyen a végszó, még úgy is ismert, hogy: 'ő most úgy van'." (Szabó István)

vízi (Kisiratos), **vizit, vizitpénz** (Nagyvarjas) *beugró a kugliban* l. **kugli**

„Ki száll be a vízibe?” (Lévai Lajos)
„Én is állígatóként kezdtem, pénzt (inkább pénzecskét) is adtak érte. Nálunk vizit, vizitpénz volt.” (Szabó István)

zsombik, zsombék, güzüdomb *güzühalom* l. **karparkodós**

„A güzü az egerek családjához tartozik, de a határban él, nagy halmokat épít: egy réteg muharmag, majd föld, zsombikokat csinának, fölhorgyák 40-50 centire is úgy, hogy hanyat fekszik az egyik, rákaparják a földet a többiek. Kettő mögfogja, fölhúzza a másikat, hasán a kis földdel. Így építik föl a halmot. Zsombik vagy güzühalom.” (Lévai Lajos)

AZ ELŐRETOLT HELYŐRSÉG ÍRÓAKADÉMIA ÚJ PÁLYÁZATA FIATAL ÍRÓKNAK

Új pályázatot hirdetett meg az Előretolt Helyőrség Íróakadémia és az Íróakadémiát működtető intézmény, a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. (KMTG).

Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia 2021-ben pályakezdő szépirodalmi kategóriában tett közzé pályázati felhívást.

A 2021-es projektévből **10 (tíz)** alkotó részesülhet jelentős szakmai és anyagi támogatásban. A KMTG a pályázat nyertesének egyedülálló tanulási és továbbképzési lehetőségeket kínál, jeles írók irányításával műhelymunkákon vehetnek részt, korszerű önmenedzselési módszereket sajátíthatnak el.

Olyan 18 és 25 év közötti szépművészi tehetségek jelentkezését várják, akik még nem rendelkeznek önálló szépirodalmi kötetekkel, de már fel tudnak mutatni tehetségüket bizonyító írásműveket, és úgy érzik: alkotói pályájuk kibontakozását elősegítheti az Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatóinak iránytatása, szakmai tapasztalata, egy alkotói közösséghez való tartozás, a pályakezdés nehézségeinek áthidalásához nyújtott szakmai, szellemi és anyagi támogatás.

Az íróakadémiai képzés időtartama 3 év.

A pályázat nyertesének a KMTG 1 évre szóló, havi nettó **100 000 (százezer) Ft** tanulmányi ösztöndíjat ítélt oda. Amennyiben a hallgató teljesíti az Íróakadémia szakmai elvárásait, a KMTG a szerződést további 1 + 1 évre meghosszabbítja.

A KMTG elősegíti továbbá a szerzők arra érdemes műveinek megjelentetését, író-olvasó-találkozók, fellépési lehetőségek szervezéséről és médiajelenlétről gondoskodik, valamint szakmai érdeklődésüket nyújt.

A korábbi évek tapasztalatai alapján elmondható, hogy az Íróakadémia által biztosított képzés beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Számos tehetséges és elhivatott pályakezdő élt a felkínált lehetőségekkel, és önálló kötetekkel lépett az irodalomkedvelő, műértő közönség elé. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia gondozásában, az Enumeráció nevű debütsorozatban már 20 kötet jelent meg, és az idén újabb 10 könyv lát napvilágot. Ifjú szerzőink eddig 3 Gérecz Attila-díjat, a Magyar Írószövetség 5 debütdíját, a Magyar PEN Club 3 Khelidón-díját és a Magyar Művészeti Akadémia nívódíját is elnyerték, számos egyéb díj és ösztöndíj mellett.

A pályázatok benyújtásának határideje 2021. augusztus 15., vasárnap, éjfélig.

A pályázatokról további információkat szerezhetnek a KMTG honlapjáról: <https://kmtg.hu/palyazatok/>

Fiatalkori írók könyvei az Előretolt Helyőrség Íróakadémia kiadásában Fotó: KMTG

ott voltunk

Péter Beáta

UNSCENE. A SZÍNHÁZ MINT HÍD

Fotó: Pinti Attila

A színház- és filmművészeti egyetemek végzős diákjainak kínált megmutatkozási lehetőséget az Unscene – Művészeti Egyetem Fesztiválja, amelyet június 8–13. között tartottak Csíkszeredában. Az első alkalommal megszervezett fesztivál magyar és román nyelvű előadásokkal, táncprodukciókkal, performanszokkal, esténként pedig vizsgafilmek vetítésével és koncertekkel várta a közönséget.

Hiánypótló rendezvény megszervezésére vállalkozott a Csíki Játékszín, partnerségben Csíkszereda Önkormányzatával és a Hargita Megyei Kulturális Központtal, valamint az ország művészeti egyetemeivel: teret és megfelelő körülményeket biztosított ahhoz, hogy a színész-, film- és médiaszakos hallgatók a nagyközönség előtt is bemutathassák vizsgaelőadásait, vizsgafilmjeiket.

A hat nap alatt klasszikus és kortárs darabokat, egyéni előadásokat, táncprodukciókat, filmes munkákat láthattunk a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Színház

és Film Kara, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem, a bukaresti I. L. Caragiale Színház- és Filmművészeti Egyetem, valamint a temesvári Nyugati Egyetem diákjaitól, akik délelőttönként a Bordás Attila vezette mozgásműhelyen, valamint a Hatházi András és Vladimir Anton által vezetett, Shakespeare-szonettek témára felfűzött műhelymunkán vehettek részt.

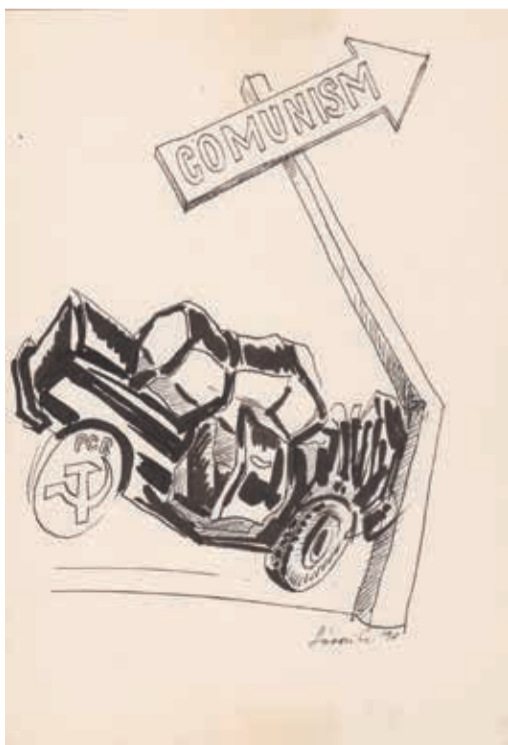
A telt házas előadásokon a közönség számos szép, összehangolt csapatmunkákat tekinthetett meg, izgalmas, nagy energiákat igénylő előadásokat, finom játékokat.

Veress Albert, a Csíki Játékszín igazgatója úgy értékelte, hogy mind technikában, mind mozgásban, énekben, színészet-

ben, felszabadultságban, bátorságban nagyon erős csapatokat látott. „Olyan produkciókat hoztak, amelyek simán megállnák a helyüket akár melyik színházban. Hihetetlen, hogy mennyi energia és munkavágy van ezekben a fiatalokban” – mutatott rá. Egy másik kellemes élménye az volt, hogy a román diákok a tervek szerint csak két napot töltöttek volna itt, de kérték a szervezőket, hadd maradhassanak, és végignézték az összes magyar előadást. „Ez jó dolog, mert elképzelésem szerint a színház egy híd kell legyen a társadalomban – a generációk között, az etnikumok között. Ismét megerősödött a hitem, hogy a színház képes összekötni az embereket. Itt most eljöttek hetvenéves emberek megnézni a huszonéves fiatalokat, eljöttek a magyarok megnézni a románokat, és fordítva, eljöttek híres emberek megnézni az ismeretleneket, az ismeretlenek összeismerkedtek a híres emberekkel, egy fontos találkozási pont volt ez a fesztivál.”

karikatúra

SÁROSI CSABA A FASISZTA KOMMUNIZMUSRÓL

TATÁR ZSUZSA EGYÉNI ELŐADÁSA

A Máthé Angi Mamó című regénye alapján készült színpadi adaptációt nézhetette meg egy szűk közönség csütörtök este a Hargita Megyei Kulturális Központ pincetermében. A kolozsvári BBTE Magyar Színházi Intézet Színház és Film Karának harmadéves hallgatója, Tatár Zsuzsa egyéni előadását Albert Csilla rendezte. Angica életének központi alakja a nagyanyja, Mamó, tőle nő a haja, ő csinálja a tejet. Ő az, akinek nem szeret a szeme, akinek az arcán levő vonalak megmutatják, hogy meddig tart az arca, akiben néha kergetőzik a szuszogás, aki szereti gyűjteni az egereket, és szeret temetésekre járni. Unokája nevelése rászakadt, miután lánya meghalt – derül ki az előadás folyamán. Pontos, fegyelmezett alakítást látunk. Egy magára maradt kisgyermeket, aki próbálja megfejteni a világot, egy szeretetre éhes kislányt, aki lyukas fázék szeretne lenni, mert Mamó azokat mindig megöleli.

KÖZELEBB HOZNI A VERSET

– beszélgetés Viola Szandrával –

Karácsonyi versdíszek, ékszeresek versből, versruha, arcmaszkok a járvány idején, játékonysági akció, bátor, polgárpukkasztó performanszok – Viola Szandra irodalomnépszerűsítő tevékenysége legalább olyan jelentékeny, mint elmélyült, érzéki és intellektuális lírája.

– Merész költészeti akciókat valósít meg, testversel (a testet használja adathordozóként), saját márkát talál ki. Mi hajtja önt?

– Nagyon szeretek a járt út helyett járatlanra tévedni, ezért is kísérleteztem ennyi sok formanyelvi és összművészeti variánsal. A költészeti akciókat pedig azért szeretem, mert azok már nem csak rólam szólnak, mások közreműködése is szükségeltetik, illetve azért, mert többnyire játékonysági célt szolgálnak. Annál jobbat pedig elképzelni is nehéz, mint hogy valami egyszerre hordozzon művészeti, szociális és erkölcsi értékeket.

– Tavaly egy játékonysági projekten költők, írók ajánlották fel személyes tárgyaikat, melyeket elérvereztek, a befolyt pénzt pedig hajléktalan és mélyszegénységben élő gyerekek javára fordították. Ön egy különleges ruhát adományozott...

– Az említett játékonysági projekt a „Lássunk túl a ruhán!” cí-

Viola Szandra a dedikált ingruhában

met viselte. Ha már ruha, akkor dedikáltattam a Könyvhéten és a Margó Fesztiválon egy ingruhámot számos íróval és költővel. Úgy gondoltam, hogy segíteni is a saját stílusában tud a legjobban az ember. A megérzéseim beigazolódtak, mert így sokkal több pénzt sikerült gyűjtenem a nehéz sorsú gyerekek számára, mint ha, mondjuk, csupán egy saját könyvet ajánlottam volna fel.

Lehet az irodalom játékos és „trendi” is

– Miért tartja fontosnak az irodalomnépszerűsítést? Eljut-e így a vers az átlagolvasóhoz?

– Nem vagyok benne biztos, hogy csupán egy lemosható verstetoválás vagy versékszer elég hozzá, hogy aki eddig nem vett könyvet a kezébe, az ezután másként cselekedjen. Azon-

ban azt tapasztalom, hogy van egy elég széles réteg, amelynek alapvető igénye lenne az olvasás, csak a hétköznapiok, a fáradtság, a munka elsodorja az irodalomtól. Az ő figyelmüket könnyen vissza lehet csaklítani legalább néhány percre vagy órára egy-egy újítással, versszínházi előadással vagy izgalmas tematikával. A visszajelzések szerint a 10–18 éves korosztály is hálás közönsége az olyan újításaimnak, mint a „versdivatbemutató”, a „verstettkő” vagy a „versékszer”. Ők nagyon igénylik, hogy az irodalom játékos és „trendi” legyen, ne pedig tankönyvszagú.

– A vers fénye címmel alkotott egy lakberendezési tárgyat (egy lámpát) Várad Andrea keramikumművésszel, amely a tartalom és a forma eggyé válását szimbolizálta. Ön tehát bevitte a verset a házba. Mit gondol, mennyire enged be életükbe, otthonukba az emberek az irodalmat, a kultúrát?

– Érdekes belegondolni abba, hogy a kultúra számára is külön tereket alkottunk, s emiatt meglepően hat, ha a megszokottól eltérő térben és időben találkozunk vele. Az elektronikai eszközöknek köszönhetően ma már tényleg bárhová magunkkal vihetjük a kultúrát, ám tapasztalatom szerint nem minden működik egy monitor négyzetébe redukálva. Éppen ezért célom

még néhány olyan tárgy, használati eszköz létrehozása – amelyeket a versékszerekkel együtt egyébként poeticumoknak nevezek, vagyis verstárgyaknak –, amelyek az otthonunkba is jól illeszkednek.

– Folyóiratokban már megismerhettük Psychét, a gyönyörű királylányt, a misztikus női alakot, aki a megoldhatatlan feladatokat is megfejtette, határokat, félelmet nem ismerve küzd szíve választottjáért...

– Majd egy éven át csak Psyché Alteregónia-verseket írtam. Néhány hónapja fejeztem be az említett kötetet, azt hiszem, nem árt neki a pihentetés. Most, hogy kicsit elfelejtettem, pontosan mit is írtam, frissebb, objektív szemmel fogom rostálni, rendezgetni, és azután mehet is a kiadónak.

Várad Andrea - Viola Szandra: A vers fénye

Viola Szandra

Psyché Alteregónia (részletek)

Kinek tűz helyett víz ég kandallójában, talpával habokat érint, nem merül el, lebeg öblök halhatatlan egymásutánjában, átjárja a ragyogás, nem érdekli a mély békétlen feketéje, csak a sós tengermez. Aki most fürödni indul, naptengerbe lép.

Haja lobog, időnként csilingel is, de ő maga néma vagy csak nem beszél. Szökőkút csobogásával szól, mintha fiatal istenek játéka lenne, tavaszi esőkben pancsol, és áradások viszik szét illatát. Kalásszal csiklandja a földet és fűvel a legelőt, harmattal a szüzek bokáját, táncolni viszi őket, Nappal táncolni és éggel viháncolni, kék Holdat akaszt a fülükbe, és szemükbe csillagos éjfél csepegtet.

Az egyre gyakoribb séták alkalmával valaki eltájasítja a bennünklevőt, fények kúsznak be ruhánk alá, és ártatlannak tűnő tisztások álmodnak magukba, abban bízva, ha majd meghalsz, testeddel gazdagítod földjüket, émeletítő illattal mutatják, hogyan fedik majd el a dögzagot, édes gyomokkal ölelik bokád, kérik, maradj.

Azért mész fürödni, hogy benne úszhass. Finoman simogat, a test reménységfokára úszik. A bőr is csak óceán, a bőr is csak fátyolfelhő, átsüt mögüle az izzás, keresed a ragyogó rétegeket, óceánok szirmaiba tévedsz, összecsukódnak feletted.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Böloni Domokos (1946, Dányán) író, szerkesztő
B. Tomos Hajnal (1957, Négyfalu) újságíró, költő
Czegő Zoltán (1938, Bukarest) költő, író, újságíró
Czilli Aranka Ágota (1982, Kovászna) költő, tanár
Diósi Mária (2000, Nagyvárad) jogász
Eszteró István (1941, Végvár) költő
Ferencz Imre (1948, Kászonsaltíz) költő, szerkesztő
Gere Nóra (1995, Csíkszereda) költő
György Attila (1971, Csíkszereda) író, újságíró, szerkesztő
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
József Attila (Budapest, 1905–1937, Balatonszárszó) költő
Lakatos-Fleisz Katalin (1978, Nagykároly) tanár, irodalomtörténész
Magyary Ágnes (1975, Kolozsvár) író, tanár
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Pethő Lorand (1983, Bánffyhunad) költő, műfordító
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Szurkos András (1941, Haraly) író, költő, újságíró
Törteli Réka (2000, Zenta) költő, festőművész
Vajda Anna Noémi (1978, Sepsiszentgyörgy) író
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Vári Csaba (1978, Székelykeresztúr) költő
Viola Szandra (1987, Szentes) költő
Zorkóczy Zenobia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész
Zsidó Ferenc (1976, Székelyudvarhely) író, szerkesztő, műfordító, tanár, néprajzkutató

Lapszámunkat **Becsey Zsuzsa** (1969, Sepsiszentgyörgy) képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

HŐSEMBER ÉS TRÖMPLI

MIÉNK ITT A TÉJ

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás

